МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ФАКУЛЬТЕТ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Кафедра адміністративного права, процесу
та адміністративної діяльності

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

з дисципліни « ПРОТИДІЯ НАСИЛЬСТВУ В СІМ'Ї»

для курсантів 3 курсу факультету ПФППД та слухачів 4 курсу факультету ЗНПП ННІ ПОЗН

Дніпро – 2016

Конспект лекцій підготували: **Мінка Т.П.** - завідувач кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ д.ю.н., доцент; **Репан М.І.** - старший викладач кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Манза С.В., заступник начальника ГУНП в Дніпропетровській області полковник поліції.

Соколенко О.Л., декан юридичного факультету Дніпропетровського національного університету ім. О. Гончара, доктор юридичних наук, професор.

Конспект лекцій обговорений та
схвалений на засіданні кафедри
адміністративного права, процесу та
адміністративної діяльності
08 липня 2016 р.,
протокол № 1

ТЕМА № 1: Загальні засади протидії Національною поліцією України насильству в сім'ї

(2 години)

ПЛАН ЛЕКЦІЇ:

1. Загальний огляд законодавства по попередженню насильства в сім'ї в Україні ……..…..11
2. Поняття насильства в сім'ї, його види та форми ……...14
3. Підстави для вжиття заходів з попередження насильства в сім'ї ……22
4. Заходи адміністративного примусу, що застосовуються працівниками Національної поліції для попередження та припинення насильства в сім'ї……24

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Підручники

1. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ: особлива частина: навч. посіб. / Т.П. Мінка, О.М. Обушенко, Д.Г. Заброда та ін.; за заг. ред. С.М. Алфьорова. – Х. : Право, 2013. – 312 с.
2. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ: загальна частина: навч. посібник / Кол. авт.; // за загал. редакцією д-ра юрид. наук, проф., С.М. Алфьорова. – Дніпропетровськ : 2014. – 216 с.
3. Адміністративна діяльність. Частина особлива: Підручник / За заг. ред. О.М.Бандурки. - Харків: Ун-т внутр. справ, 1998. – 305 с.
4. Административная деятельность органов внутренних дел. Часть Особенная: Учебник.— Изд. 3-е, исправ. и доп. // Под ред. д-ра. юрид. наук, проф., акад. РАЕН А.П. Коренева.— М.: "Щит-М", 2001.— 360с.
5. Адміністративна (поліцейська) діяльність органів внутрішніх справ (Загальна частина). Підручник //Авт. колектив (Ю.І. Римаренко, Є.М. Моісеєв, В.І. Олефір – керівники).– К.: КНТ. 2008. –816 с.
6. Адміністративна діяльність. Частина особлива: Підручник / За заг. ред. проф. О.М. Бандурки.—Харків: Вид-во Ун-ту внутр. справ, "Еспада", 2000.— 368с.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали

7 . Боровикова О. Н. Проблемы семьи в американской педагогике/О. Н. Боровикова, Э. С. Панасенко // Сов. педагогика. – 1991. – № 8. – С. 63.
8. Домашнее обучение в зарубежных странах. История. Традиции. Перспективы. – Режим доступу : http://www.refu.ru/refs/62/13618/1.html
9. Стоп насильству : інформ. зб. / Н. В. Заварова, Г. О. Зайцева,О. С. Литвиненко, Н. О. Тарун, М. Сурніна, Г. Г. Шкутько. – Луганськ : Управління у справах сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрації, Луганський обл.центр роботи з жінками, 2008. – 109 с.

10. Гончаров В. Л. Учителю о профилактике насилия в семье : информ сб. / В. Л. Гончаров, А. А. Мурашкевич. – Луганск : Ленинский районный в г. Луганске совет, Ленинский районный в г. Луганске Центр социальных служб для семьи, детей и молодежи, Отдел образования Ленинского районного в г. Луганске совета, 2009. – 68 с.

11. Гирфанов Р. М. Российский и зарубежный опыт борьбы с насилием в отношении детей / Р. М. Гирфанов, М. Ю. Калинкина // Вопр. ювенальной юстиции. – 2008. – № 1. – С. 58–68.

12. Жестокое обращение с детьми в семье: определение, генезис, перспективы исследований.– Режим доступу : http://narcom.ru/publ/info/324.

Монографії та наукові видання

13. Мінка Т. П. Протидія торгівлі людьми в Україні : монограф. / Вербенський М. Г., Т. П. Мінка, Д. О. Негодченко – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2010. – 236 с.

14. Бандурка А. М., Бек Адриан, Голованова М. В., Кобзин Д. А., Лазарева Т. Н. Взаимодействие милиции и населения: к итогам харьковского эксперимента: Науч.-практ. пособие / Национальный ун-т внутренних дел; Центр им. Лорда Скармана, ун-т Лестера {Великобритания} — Х. : Издательство Национального ун-та внутренних дел, 2003. — 286с.

15. Бородін І.Л. Адміністративно-правові способи захисту прав та свобод людини і громадянина: Монографія.–Херсон: ОЛДІ-плюс, 2003.–220 с.

16. Лисюк Ю.В. Протидія насильству в сім'ї: монографія / Одеський юридичний ін-т Харківського національного ун-ту внутрішніх справ. — О. : Одеський юридичний ін-т ХНУВС, 2007. — 162с.

17. Негодченко О.В. Забезпечення прав та свобод людини органами внутрішніх справ України: Монографія. – Д.: Поліграфіст, 2002. – 416 с.

18. Хорощак Н.В. Адміністративні стягнення за законодавством України: Монографія.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004.- 172 с.

19. Ярмакі Х.П. Адміністративно-наглядова діяльність міліції в Україні: Монографія.– Одеса: Астропринт, 2006. – 334 с.

20. Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Протидія насильству в сім'ї» з використанням інтерактивних технологій для перепідготовки працівників патрульної поліції Національної поліції України [Текст] : [метод. рекомендації.] / Мінка Т.П., , Гаркуша В.В., Репан М.І., Жиляков М.І. – Д. : ДДУВС, 2016. – 34 с.

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ НОРМАТИВНИХ АКТІВ

Конституція та Закони України

1. Конституція України. Прийнята на 5-й сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р.// Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості

Верховної Ради УРСР. – 1984. – додаток до № 51. – Ст. 1122 (з наступними змінами та доповненнями).

4. Кримінальний кодекс України від 1 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст.131.

5. Кримінальний процесуальний Кодекс України від 19 листопада 2012 р.

6. Кодекс адміністративного судочинства. –К., 2005.

7. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05 липня 2012 р.

8. Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Закон України від 1 грудня 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 52. – Ст. 455.

9. Про громадянство України. Закон України від 18 січня 2001 р. // Офіційний вісник України. – 2001. – № 9. – Ст. 342.

10. Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави: Закон України від 19 червня 2003 р.// Голос України.–2003.–29 липня – № 139.

11. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів. Закон України від 24 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 11. – Ст. 50.

12. Про дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України: Закон України від 22 лютого 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006.- № 29.

13. Про звернення громадян. Закон України від 2 жовтня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 47. – Ст. 256.

14. Про інформацію: Закон України від 2.10.1992 р. із змінами та доповненнями // Голос України. – 1992. – 13 листопада.

15. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011. Електронний ресурс. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-17

16. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 р. // Голос України.–2002.–27 березня.

17. Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх: Закон України від 24 січня 1995 р. // Голос України. –1995. – 23 лютого

18. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30 червня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. –1993. – № 35. – Ст. 358.

19. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури і суду: Закон України від 01 грудня 1994 р. // Голос України.– 1995.– 17 січня

20. Про правовий режим надзвичайного стану. Закон України від 16 березня 2000 р. // Офіційний вісник України. – 2000. – № 15. – Ст. 588.

21. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від від 22.09.2011 № 3773-VI // Голос України. – 12011.

22. Про прокуратуру: Закон України від від 14.10.2014 № 1697-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014.

23. Про соціальну адаптацію осіб, які відбували покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк: Закон України від 17.03.2011 № 3160-VI // Голос України.– 2011.

24. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22 червня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України.– 2000.–№ 40.– Ст.338.

25. Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення: Закон України від 22 вересня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України.– 2005.– № 52.–Ст.565.

26. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності: Закон України від 06 вересня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005.– № 48.–Ст.483.

27. Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 15 листопада 2001 р. // Відомості Верховної Ради України.–2002.–№ 10.– Ст. 70

28. Про дорожній рух: Закон України від 30 червня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 31. – Ст. 338.

29. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними: Закон України від 15 лютого 1995 р. № 62/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995.– № 10.– Ст.62. (в редакції Закону України від 8 липня 1999 р. //Відомості Верховної Ради України. –1999.– №36.– Ст. 317.)

ПІДЗАКОННІ ПРАВОВІ АКТИ

Акти Президента України та Верховної Ради України

30. Указ Президента України від 09.12.2015 № 693 «Про День Національної поліції України»

31. Про додаткові заходи щодо запобігання дорожньо-транспортним пригодам: Указ Президента України від 18 червня 2008 р. // Урядовий кур'єр від 25.06.2008 - № 115

32. Про заходи щодо забезпечення особистої безпеки громадян та протидії злочинності: Указ Президента України від 19 липня 2005 р. № 1119 // Урядовий кур’єр.– 2005.– № 135.– 23.07.

33. Про стратегію сталого розвитку «Україна-2020»: Указ Президента України від12.01.2015 // Офіційний вісник Президента України. – 2015. № 2.– Ст.. 154

34. Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування: Указ Президента України від 07 лютого 2008 р. // Офіційний вісник Президента України. – 2008.– № 5.–Ст. 207

35. Про заходи щодо забезпечення захисту прав і законних інтересів дітей: Указ Президента України від 5 травня 2008 р. //Урядовий кур'єр від 14.05.2008 - № 86.

36. Про додаткові заходи щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина, громадського порядку та посилення боротьби зі злочинністю: Указ Президента України від 28 березня 2008 р. // Офіційний вісник Президента України. – 2008.– № 8.– Ст.. 433

37. Про заходи щодо зміцнення правопорядку і посилення взаємодії місцевих органів виконавчої влади та правоохоронних органів: Указ Президента України від 15 грудня 2006 року № 1087/2006

38. Про додаткові заходи щодо запобігання зникненню людей, удосконалення взаємодії правоохоронних та інших органів виконавчої влади в їх розшуку: Указ Президента України від 18.01.2001 № 20

39. Про додаткові заходищодо боротьби з відмивання доходів, одержан их злочинним шляхом від 19.07.2001 № 532

40. Про заходи щодозапобігання легалізації (відмиванню) доходів, одер жаних злочинним шляхом: Указ Президента України від 10.12.2001 № 1199

41. Про заходи щодо подальшого зміцнення правопорядку, охорони пр ав і свобод громадян : Указ Президента України від 18.02.2002 № 143

42. Про невідкладнідодаткові заходи щодо посилення боротьби з органі зованою злочинністю і корупцією: Указ Президента України від 06.02.2003 № 84

43. Про заходи щодорозвитку системи протидії (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму : Указ Президента України від від 22.07.2003 № 740

44. Про затвердження положень про паспорт громадянина України, про свідоцтво про народження та про паспорт громадянина України для виїзду за кордон : Постанова Верховної Ради України від 26.06.1992 № 2503

Постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України

45. Про затвердження Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 877

46. Про утворення територіальних органів Національної поліції та лікві даціютериторіальних органів Міністерства внутрішніх справ: Постанова Кабінету Міністрів України від від 16.09.2015 № 730

47. Проутворення територіального органу Національної поліції» (Депа ртамент захисту економіки як міжрегіональний територіальний орган Національної поліції від 13.10.2015 № 830

48. Про утворення територіального органу Національної поліції: Постанова Кабінету Міністрів України від 13.10.2015 № 831 (Департамент кіберполіції як міжрегіональний територіальний орган Національноїполіції

49. Про затвердження Положення про дозвільну систему: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.1992 № 576

50. Про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосуванняспеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівливої дії: Постанова Кабінету Міністрів України від 07.08.1993 № 706

51. Положення про проходження служби рядовим та начальницьким складом органів внутрішніх справ України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 29 липня 1991 р. № 114. / Оголошено наказом МВС України № 358 від 13 вересня 1991 р.

52. Правила застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку в Україні: Затверджені постановою Ради Міністрів УРСР від 27 лютого 1991 р. // ЗП УРСР. - 1991. - № 3. - Ст. 18

53. Про затвердження Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу Постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 р. № 616

54. Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання осіб : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 листопада 2011 р. №1363.

Нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади

55. Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення, та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів: Затверджена наказом МВС України від 21 серпня 1998 р. за № 622.

56. Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України: Наказ МВС України № 550 від 11.11.2010 р.

57. Про забезпечення зачитування основних прав затриманих під час затримання громадян за підозрою у вчиненні злочину або у зв’язку з учиненням адміністративного правопорушення: Вказівка Кабінету Міністрів від 12 квітня 2006р. №338

58. Про забезпечення охорони громадського порядку й безпеки громадян під час підготовки та проведення масових заходів: Розпорядження Міністра внутрішніх справ від 11 червня 2005 р. № 484

59. Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах і підрозділах внутрішні їх справ України заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події: Наказ МВС України від 06 листопада 2015 р. № 1377.

60. Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання осіб : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 листопада 2011 р. №1363.

61. Наказ Міністерства України у справах сім’ї, молоді та спорту, МВС від 07.09.2009 № 3131/386 „Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім’ї, молоді та спорту, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім’ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім’ї”. (Зареєстровано в Мін’юсті 30.09.2009 за № 917/16933)

62. Положення Про патрульну службу: Наказ МВС України від 02.07.2015 № 796

63. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: Наказ МВС України від 06.11.2015 № 1376

64. Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції : Наказ МВС, МОЗ України від 09.11.2015 № 1452/735

65. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі: Наказ МВС України від 07.11.2015 № 1395

66. Про реалізацію повноважень Національної поліції з видачі та анулювання дозволів: наказ МВС України від 29.12.2015 № 1644

МЕТА ЛЕКЦІЇ:

Головною метою лекції є: надання знань щодо діяльності підрозділів поліції по протидії насильству в сім'ї. Для розв'язання вказаної мети ми розглянемо нормативно правові основи діяльності поліції щодо протидії насильству у сім'ї, розглянемо основний зміст заходів, які вживаються НП для виявлення, припинення та попередження домашнього насильства, правопорушень та злочинів що вчиняються в наслідок насильства у сім'ї, а також особливості адміністративно-примусової діяльності поліції у цьому напряму.

ВСТУП

Одним із негативних соціальних явищ в Україні являється насильство у сім'ї. Від насильства в сім'ї можуть потерпати всі члени родини, але найчастіше воно торкається слабких, нездатних захистити себе і залежних членів сім'ї: дітей, людей похилого віку, осіб з обмеженими фізичними чи психічними можливостями, жінок. Фахівці стверджують, що найбільше потерпають від насильства в сім'ї жінки та неповнолітні діти.

Майнове розшарування суспільства, зниження рівня життя значної частини населення України, соціально-побутова невлаштованість, безробіття, юридична безправність, загальна психологічна напруженість, яка часто призводить до алкоголізації і наркотизації, втрата морально-психологічних орієнтирів негативно відбивається на мікрокліматі в родині, призводить до різкого зниження рівня культури сімейного спілкування, до загострення сімейних конфліктів і провокує виникнення сімейного неблагополуччя. Феноменом сімейного неблагополуччя є насильство в родині, що сьогодні набирає загрозливих розмірів і в Україні.

Про загальний рівень фізичної та правової безпеки людини в Україні, масштаби поширення насильства в сім'ї можуть свідчати узагальнені результати дослідження, проведеного Державним інститутом розвитку сім'ї та молоді на замовлення Департаменту сімейної, гендерної політики та демографічного розвитку Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту у 2009р., данні моніторингу стану протидії насильству у сім'ї неурядових

організацій («Ла Страда-Україна», «Жіночим інформаційно-координаційним центром», ОБСЄ, Асоціацією українських моніторів з дотримання прав людини в діяльності правоохоронних органів).

В Україні насильство у сім'ї є поширеним явищем. Більшість опитаних респондентів зазначила (90%), що насильство у сім'ї є актуальною проблемою для України.

Проведене опитування громадян (всього 5678 осіб) свідчить про таке, що 36,7% опитаних відмітили, що протягом останніх 12 місяців вони потерпіли від якогось виду жорстокості чи насильства. Викликає занепокоєння той факт, що лише 39,1 % постраждалих від будь-якого насильства повідомили про ці випадки у правоохоронні органи.

Більшість постраждалих від цього виду насильства проживають у міських поселеннях – 69,3%, у сільській місцевості – 30,7%. Найбільше потерпають від насильства в сім'ї жінки, їх відсоток складає 76,9%. найбільшу частку в міських поселеннях становлять жінки, які працюють у невиробничій сфері (38,5 %), а в сільській місцевості – непрацюючі пенсіонерки (35,2 %).

За даними проведеного Державним інститутом проблем сім'ї та молоді соціологічного дослідження , серед жінок з неповних (розлучених) сімей у віці від 18 до 30 років, насильство в їхніх сім'ях до розлучення було вельми поширеним. Про це свідчать ствердні відповіді респонденток на запитання анкети "Чи доводилося Вам за час Вашого сімейного життя зазнавати будь-яке насильство з боку чоловіка?" Переважна більшість жінок (кожні три з чотирьох опитаних) зазнавали насильство з боку колишнього чоловіка. Причому цей факт визнали респондентки у всіх регіонах країни.

Аналіз отриманих даних засвідчує, що жінки незалежно від типу поселення однаково потерпають від різних форм насильства в сім'ї. Разом з тим для респонденток, які проживають у місті, характерне більш адекватне реагування на некоректну поведінку чоловіків у сім'ї, вони частіше сприймають її як недозволену і визнають насильницькою. Для сільських жінок, які в більшій мірі, ніж городянки, знаходяться у полоні суспільних стереотипів, притаманне приховування сімейних негараздів.

Насильство в сім'ї має різні види і форми прояву: побутове насильство, жорстоке поводження у сім'ї, зневаження обов'язками щодо дитини або жорстоке поводження в емоційній сфері, сексуальне насильство. Статистика каже, що 44% батьків не знають інших методів виховання, ніж побиття дитини за провину, а на обліку в органах МВС за жорстоке поводження з дітьми в Україні знаходиться понад 33 тис сімей, в яких проживає більше 62 тис дітей.

Реальні масштаби проявів насильства в сім'ї сьогодні важко визначити. Кількість кримінальних справ за фактами насильства не відображає його реального рівня та масштабів поширення, оскільки жінки часто соромляться вчиненої щодо них наруги, і не сповіщають про це правоохоронні органи, а також не звертаються по допомогу до судової системи. Часто жінки-жертви насильства відчувають на собі тиск багатьох обставин, які перешкоджають їм адекватно реагувати на цю проблему.

1. ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД ЗАКОНОДАВСТВА ПО ПЕРЕДЖЕННЮ НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї В УКРАЇНІ.

Основу законодавства з попередження насильства в сім'ї становить Конституція України, (зокрема ст. 3, 21-24, 27-29, 32, 51, 52), а також Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» від 15.11.2001р. та низка інших законодавчих актів України, як кодифікованих, так і простих.

Охорона відносин у сім'ї передбачена також нормами Сімейного Кодексу України, в якому визначено:

1. особа може бути примусово ізольована від сім'ї лише у випадках та порядку, встановлених Конституцією України (ст. 3),

2. жінка та чолові мають рівні права та обов'язки у сімейних відносинах, шлюбі та сім'ї;

3. ніхто не може зазнавати втручання в його сімейне життя, крім випадків, встановлених Конституцією України (ст.5) тощо.

Крім цього, відповідні норми щодо запобігання насильству в сім'ї містять й Кримінальний Кодекс України, Кримінально-процесуальний кодекс, Закон України «Про Національну поліцію». Вказані нормативно-правові акти визначають права та обов'язки працівників поліції щодо припинення правопорушень та злочинів, скоєних на підґрунті насильства в сім'ї, застосування сили до правопорушників, підстави та порядок притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які вчинили насильство у сім'ї і в діях яких містяться ознаки злочину.

Так, чимало статей Кримінального Кодексу України передбачають відповідальність за злочини, які нерідко вчиняються стосовно членів сім'ї та виступають проявами сімейного насильства (ст. ст. 115-117, 119-123, 125-129 та ін.) Насильство в сім'ї не визначається у Кримінальному кодексі України окремим злочином та карається згідно відповідно до різних статей Кримінального кодексу за нанесення тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, тортур, здійснення побиття та погрози вбивства. Найчастіше застосовуються такі статті Кримінального кодексу як стаття 121 - умисне завдання тяжких тілесних ушкоджень, стаття 125 - умисне завдання легких тілесних ушкоджень, та стаття 127 - тортури. В багатьох випадках міра покарання залежить від тяжкості тілесних ушкоджень.

У січні 2006 р. Верховна Рада України внесла зміни до Кримінального Кодексу України, зокрема до ст. 149 „Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини" та ст. 303 „Сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією", що дає підстави стверджувати про приведення необхідних норм українського законодавства у відповідність із Палермською Конвенцією.

У травні 2003 року Верховна Рада України доповнила Кодекс про адміністративні правопорушення статтею 173-2 «Вчинення насильства в сім'ї,

невиконання захисного припису або не проходження колекційної програми». Тим самим була ліквідована велика прогалина у законодавстві, оскільки до цього часу не передбачалось ніяких покарань за порушення офіційного попередження про неприпустимість насильства в сім'ї або захисного припису.

До системи цих законів також можна віднести Закони України «Про охорону дитинства», «Про соціальні послуги» та ін.

Детальніше процедурні моменти застосування законодавства з протидії насильству у сім'ї врегульовані на підзаконному рівні, зокрема: Постанови Кабінету Міністрів України № 616 від 26 квітня 2003 р. «Про затвердження порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу»,

Наказ МВС України та Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту N 3131/386 07.09.2009р. «Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства у сім'ї

Низка підзаконних правових актів визначає завдання органів державної влади щодо попередження насильства у сім'ї, це : Постанова Кабінету Міністрів від 30.082007р. № 1068 «Про затвердження типових положень про службу у справах дітей»

Законодавство, предметом регулювання якого є попередження насильства в сім'ї та ліквідація його негативних наслідків, не обмежується спеціальними законодавчими актами. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» від 15.11.2001р. закріплює заходи превентивного характеру, які застосовуються з метою попередження фактів насильства в майбутньому. При цьому щодо осіб, які вчинили насильство в сім'ї застосовуються заходи юридичної відповідальності, передбачені кримінальним, адміністративним та цивільним законодавством України.

ВИСНОВКИ З ПЕРШОГО ПИТАННЯ:

1.Законодавство про протидію насильства у сім'ї складається з системи відповідних правових актів: Конституції України, Законів України, як кодифікованих, так і простих, Постанов Уряду, відомчих нормативно-правових актів.

2.Розглянуті нормативно-правові акти визначають зміст діяльності органів державної влади по виявленню фактів домашнього насильства, припиненню цих дій, наданню допомоги особам, що опинилися в складних життєвих ситуаціях, здійснення допомоги жертвам насильства у сім'ї, проходження колекційної програми.

3.Таким чином, сьогодні в Україні створена необхідна правова база щодо попередження насильства в сім'ї функціонує достатня кількість органів державної влади, діяльність яких пов'язана з боротьбою з цим негативним

соціальним явищем. Законодавство про попередження насильства в сім'ї наділяє громадян досить широкими можливостями щодо звернення до вказаних органів та установ за допомогою у ситуації сімейного насильства, що тягне за собою вжиття визначених заходів по його запобіганню. Проте законодавство з питань попередження сімейного насильства стане ефективним інструментом захисту від насильства в родині лише за умови широкого доступу до інформації із проблеми профілактики насильства в сім'ї, плідного співробітництва громадських організацій та органів влади й місцевого самоврядування, а також активної протидії кожного з нас цьому принизливому для людської гідності явищу.

2. ПОНЯТТЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї, ЙОГО ВИДИ ТА ФОРМИ

Відповідно до статті 1 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї», ***насильство в сім'ї*** **- будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і завдають йому моральну шкоду, шкоду його фізичному чи психічному здоров'ю[2].**

Насильство в сім'ї може бути вчинено тільки членом сім'ї. Одразу ж виникає необхідність з'ясувати, кого ж можна вважати членом сім'ї.

За статтею 1 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї», *члени сім'ї* - особи, які перебувають у шлюбі; проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою; їхні діти; особи, які перебувають під опікою чи піклуванням; є родичами прямої або непрямої лінії споріднення за умови спільного проживання.

Це визначення відповідає поняттю «сім'я», що міститься в ст. 3 Сімейного кодексу України від 10 січня 2002 року № 2947-III, який набув чинності 1 січня 2004 року: сім'я є первинним та основним осередком суспільства. Її складають особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки. Сім'я створюється на підставі шлюбу, кровного споріднення, усиновлення, а також на інших підставах, не заборонених законом і таких, що не суперечать моральним засадам суспільства3.

До членів сім'ї належать:

а) подружжя;

б) батьки (мати, батько) й дитина (діти);

в) брати і сестри;

г) дід (баба) й онук (онука);

д) усиновителі (усиновитель) та усиновлений (удочерена);

є) вітчим (мачуха) й пасинок (падчірка);

ж) особи, які проживають однією сім'єю, мають взаємні права та обов'яз-ки морального і матеріального характеру, але не перебу-вають у шлюбі між собою;

з) інші родичі прямої або непрямої лінії споріднення за умови їхнього спільного проживання.

Дитина належить до сім'ї своїх батьків і тоді, коли разом з ними не проживає.

За законодавством України у випадках вчинення актів насильства стосовно один одного між колишнім подружжям, якщо вони розлучені, але продовжують проживати в одному помешканні, на них не поширюється законодавство про попередження насильства в сім'ї, оскільки вони не вважаються членами однієї сім'ї.

Проте якщо в цій ситуаціїпостраждалими також є спільні діти, такі дії можуть розцінюватися як насильство в сім'ї (дії одного з колишнього подружжя стосовно іншого у присутності дітей можуть бути розцінені як психологічне насильство в сім'ї, якщо воно завдало душевних страждань неповнолітній особі).

Те ж саме стосується і інших колишніх членів сім'ї.

Згідно із Законом України «Про попередження насильства в сім'ї» виділяють такі обов'язкові ознаки насильства в сім'ї:

1) особами, які страждають від сімейного насильства, можуть бути тільки члени сім'ї (тобто дія цього Закону не поширюється на сусідів, розлучених осіб, що продовжують проживати разом, осіб, які зустрічаються, але не перебувають у шлюбі тощо);

2) діяння кривдника повинно бути протиправним (тобто суперечити нормам чинного законодавства);

3) діяння призвело або могло призвести до порушення прав члена сім'ї як людини, так і громадянина;

4) вина кривдника повинна виявлятися у формі умислу, а не необережності.

Діяння визнається насильством у сім'ї лише тоді, коли воно порушує вимоги чинного законодавства та призводить чи може призводити до порушення конституційних прав і свобод члена сім'ї. Насильство в сім'ї може мати форму активних дій (нанесення побоїв, знищення майна тощо) або бездіяльності, тобто пасивної поведінки особи, коли вона не вчиняє дій, які могла та повинна була вчинити, щоб запобігти настанню шкідливих наслідків (наприклад, ненадання допомоги члену сім'ї, який перебуває в небезпечному для життя стані).

Як випливає з визначення поняття насильства в сім'ї, наведеного у статті 1 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї», це явище має чотири основні форми - фізичну, психологічну, сексуальну й економічну.

Фізичне насильство в сім'ї - умисне заподіяння одним членом сім'ї іншому члену сім'ї побоїв, тілесних ушкоджень, що може призвести або призвело до смерті постраждалого, порушення фізичного чи психічного здоров'я, заподіяння шкоди його честі та гідності. Це:

- загроза зброєю;
- удушення;
- побиття, стусани та укуси;

- заподіяння опіків;
- кидання предметами у бік жертви;
- відмова надати необхідну допомогу в разі хвороби або вагітності.

Фізичним насильством можуть порушуватись особисті права, такі як право на вільний розвиток своєї особистості, право на життя, свободу та особисту недоторканість.

Фізичне насильство вважається одним із найтяжчих видів насильства в сім'ї. Це пояснюється тим, що дії кривдника посягають безпосередньо на життя і здоров'я, недоторканість та безпеку особи, які, згідно зі статтею 3 Конституції України, визнаються найвищою соціальною цінністю.

Дія кривдника може полягати як у безпосередньому фізичному впливі на організм людини (заподіяння ушкоджень життєво важливим органам, удушення тощо), так і зумовлювати такий вплив за допомогою чинників зовнішнього середовища (дія високих чи низьких температур, електроструму, отруйних чи вибухових речовин, пожежі та ін.).

Приклад

Сексуальне насильство в сім'ї - протиправне посягання одного члена сім'ї на статеву недоторканість іншого члена сім'ї, а також дії сексуального характеру стосовно неповнолітнього члена сім'ї.

Сексуальне насильство в сім'ї може порушувати такі права і свободи особи, як право на повагу гідності, право на особисту недоторканність, право на вільний розвиток своєї особистості тощо.

Більшість видів сексуального насильства закріплені в Кримінальному кодексі України, тобто визнаються злочинами. Зокрема, це:

- примус жінки до сексуальних зносин із чоловіком та іншими людьми проти її волі;
- примус до болісних або садистських статевих зносин та застосування предметів для цієї мети;
- применшення значення почуттів партнера в сексуальному відношенні;
- застосування погрози насильством для примусу партнера (найчастіше жінки) до згоди на сексуальний зв'язок;
- демонстрація дитині (підлітку) статевих органів (ексгібіціонізм);
- демонстрація акту онанізму;
- залучення до заняття дитячою проституцією, у тому числі використовуючи порнографічну літературу, фотографії, кінофільми та ін. з метою одержання прибутку.

Проте сексуальне насильство в сім'ї може виявлятися не тільки у вигляді злочинів, а й у сексуальній поведінці, яка не суперечить КК, і все ж, відповідно до Закону про попередження насильства, порушує сексуальну недоторканість і статеву свободу жінки чи чоловіка.

Як вказується в літературі, це можуть бути дії, які мають характер настирливого нав'язування сексуальної близькості:

- постійне нав'язування сексуальної близькості, коли жінка чи чоловік перебувають у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння;

- нав'язування сексуальної близькості, коли жінка чи чоловік не бажають її, але бояться відмовити;
- нав’язування жінці чи чоловіку особливих видів сексуальних контактів проти її (його) волі;
- нав’язування без згоди жінки чи чоловіка фізичного контакту з ерогенними зонами, іншими частинами їхнього тіла тощо.

Приклад

Психологічне насильство в сім’ї - насильство, пов’язане з дією одного члена сім’ї на психіку іншого члена сім’ї шляхом словесних образ або погроз, переслідування, залякування, якими навмисно спричиняється емоційна невпевненість, нездатність захистити себе та може завдаватися або завдається шкода психічному здоров’ю.

Психологічне насильство в сім’ї може порушувати такі права, як право на рівність у гідності та правах, право на повагу гідності, таємницю листування, телефонних розмов, кореспонденції, право на свободу думки і слова тощо.

Психологічне насильство в сім’ї може мати різні прояви: образи з використанням лайливих слів та (або) криків, образливі жести, пози, міміка, погляди, інтонації, тримання членів сім’ї в атмосфері страху. Психологічне насильство виявляється у брутальному ставленні до родичів чи друзів члена сім’ї, заподіянні шкоди домашнім тваринам, знищенні, пошкодженні, псуванні або приховуванні особистих речей, предметів, прикрас тощо, використанні принизливих зауважень щодо члена сім’ї, постійних проявах незадоволення, безпідставних докорів, зауважень і звинувачень, крайніх проявах підозрілості, ревнощів, перевірок, стеження, що робить нестерпним життя, тощо. А також:

- ігнорування почуттів особи;
- образа переконань, що мають цінність для особи;
- образа віросповідання, національної, расової та класової приналежності або походження;
- переслідування особи (частіше жінки чи дівчини) через уявлені особою протилежної статі сексуальні зв’язки;
- обмеження свободи дій та пересування особи;
- погрози заподіяти фізичну чи економічну шкоду;
- погрози залишити сім’ю, побити чи вбити дружину, дітей;
- підштовхування до самогубства;
- примушення до протизаконних дій;
- ізоляція від оточуючих;
- використання дітей проти матері;
- залякування, усунення від процесу ухвалення рішень;
- заперечення наявності проблеми насильства, перекладання відповідальності за неї на партнера;
- обмеження в самореалізації, навчанні, роботі.

Приклад

Гоомадянка Р з 1980 року перебувала у шлюбі з громадянином Б. Р і Б. мали спільних дітей 1987 і 1989 р.н. У серпні 1991 року у зв’язку зі зловживанням чоловіком алкогольними напоями, веденням аморального способу

життя та постійними погрозами застосування насильства вони розлучилися. Через відсутність іншого місця проживання, Р разом із дітьми змушена була і після розлучення проживати в одному помешканні з Б., але в різних кімнатах. Протягом 10 років після цього Б. постійно ображав, погрожував, залякував та іншими діями робив життя Р. та двох спільних неповнолітніх дітей нестерпним. Через постійний страх перед батьком, сильні душевні хвилювання, напружену атмосферу вдома у дітей почалися психічні розлади. Обидва підлітки перебувають на обліку в психоневрологічному диспансері.

У цьому випадку є всі підстави констатувати факт психологічного насильства в сім'ї, тому що наявні всі чотири ознаки насильства в сім'ї. Але оскільки громадянка Р і громадянин Б. не перебувають у шлюбі, то таке насильство має місце лише у взаєминах батька з неповнолітніми дітьми.

Найбільш гостро проблема психологічного насильства в сім'ї постає серед дітей. Це пов'язано, здебільшого, з їхньою вразливістю та необізнаністю. Вразливість дітей до насильства пояснюється їхньою фізичною, психологічною та соціальною незрілістю, а також залежним (підлеглим) становищем стосовно дорослих, незалежно від того, чи є це батьки, чи опікуни.

До найбільш поширених різновидів психологічного насильства над дітьми належать:

- поводження з дітьми як із підлеглими, рабами чи слугами;
- покарання;
- відмова повідомляти про рішення, що стосуються відвідин та опікунства;
- навіювання страху за допомогою розповідей, дій, поглядів;
- використовування своїх переваг - росту, розмірів та сили;
- крики;
- погрози покинути дитину;
- погрози розлюбити дитину;
- загроза суворого покарання Богом, судом, поліцією, школою, спецшколою, притулком, родичами та психіатричною лікарнею;
- приниження;
- використання скарг для тиску на дитину, присоромлення дитини;
- постійне підкреслювання недоліків;
- контролювання, обмеження у спілкуванні, стеження;
- використання дітей у конфліктах між батьками;
- заборона лягати спати або насильне пробудження;
- звинувачення дитини у всіх проблемах;
- «торговельна» поведінка одного з батьків щодо любові до дитини;
- ігнорування;
- критика думок, почуттів, дій;
- відсутність у сім'ї доброзичливої атмосфери (психологічна ізоляція);
- недостатнє забезпечення дитини наглядом та опікою;
- недостатнє задоволення потреб дитини в їжі, одязі, освіті, медичній допомозі за умови, що батьки матеріально спроможні зробити це.

Економічним насильством у сім'ї визнається умисне позбавлення одним членом сім'ї іншого члена сім'ї житла, їжі, одягу та іншого майна чи коштів, на які постраждалий має передбачене законом право, що може призвести до його смерті, викликати порушення фізичного чи психічного здоров'я.

Цей вид насильства може порушувати такі права і свободи особи, як право на недоторканість житла, право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом, право на працю, право приватної власності тощо.

Економічне насильство в сім'ї теж різноманітне за видами і виявляється у своєрідному економічному тиску на члена сім'ї. Це не тільки вказані у визначенні порушення, а й інші види позбавлення або обмеження трудових і майнових прав. Наприклад, заборона працювати члену сім'ї за наявності його бажання та працездатності; позбавлення або обмеження одним членом сім'ї іншого члена сім'ї можливості користуватися і розпоряджатися грошима, які він заробив або які є їхньою спільною власністю; примус члена сім'ї виконувати важку, непосильну роботу; відмова члена сім'ї (батька, матері) опікуватися малолітніми, неповнолітніми членами сім'ї, старими, інвалідами тощо.

Економічне насильство може виявлятись у створенні ситуації, за якої один член сім'ї змушений систематично просити гроші, коли вони в сім'ї є, на утримання сім'ї або на власні потреби, у втягненні неповнолітніх у заняття жебрацтвом, пошкодженні чи знищенні майна іншого члена сім'ї або спільного майна, примушуванні чи втягненні в заняття проституцією.

За окремі, найбільш небезпечні види економічного насильства в сім'ї передбачена кримінальна відповідальність.

Приклад

Громадянин С., 1975 р.н., був прописаний і проживав разом зі своїм батьком у місті Харкові з 1995 року. Але у квітні 2005 року він не зміг потрапити до квартири, оскільки замок на дверях замінили. Двері відчинив батько і відповів, що не пустить свого сина С. до квартири. На подальші численні спроби С. у наступні дні потрапити до квартири батько також відповідав відмовою. Іншого місця проживання у С. не було. Крім того, у квартирі залишилися його речі, одяг тощо. Отже, дії батька С. визначаються як економічне насильство в сім'ї, оскільки наявним є умисне позбавлення одним членом сім'ї іншого члена сім'ї житла, одягу, іншого майна чи коштів, на які постраждалий має передбачене законом право.

Слід зауважити, що акт домашнього насильства, зазвичай, включає в себе різноманітні комбінації грубої фізичної та сексуальної поведінки разом із формами психологічних та економічних зловживань.

Насильство в сім'ї може розглядатися за кількома векторами:

1. Подружжя (чоловік - дружина). Здебільшого насильство здійснюється чоловіком, хоча зустрічаються і протилежні випадки.
2. Батьки - неповнолітні діти. Насильство може здійснюватись як матір'ю, так і батьком. У випадках, коли мати сама є жертвою насильства, вона може вчиняти негативні, насильницькі дії щодо своєї дитини як компенсаторний механізм свого приниження чоловіком.
3. Дорослі діти - батьки. Насильство може здійснюватись як дорослими

дітьми стосовно батьків, так і навпаки, хоча перший випадок значно поширеніший. Досить типовою є ситуація, коли діти, які виросли в атмосфері насильства, будують свої стосунки з батьками на основі такого ж насильства. Насильство над батьками також може здійснюватися в сім'ях, у яких діти виросли в атмосфері вседозволеності.

4. Насильство між дітьми. Такі взаємини, як правило, виникають на фоні насильницьких стосунків між дорослими членами сім'ї і мають різноманітний характер. Старші діти можуть здійснювати насильство над молодшими, брати - над сестрами, діти можуть об'єднуватися проти когось одного з дітей; можливе насильство між зведеними братами і сестрами.

5. Член сім'ї - інші родичі. Це насильницькі стосунки між тещею чи тестем і зятем, свекром чи свекрухою і невісткою, онуками і дідусем чи бабусею.

6. Гомосексуальні партнери.

7. Насильство проти хворих, немічних членів сім'ї, членів сім'ї - інвалідів.

Природа насильства - поведінки, яка спрямована на завдання шкоди іншій особі, - є складною. З ряду причин найбільш травмувальними є акти насильства, що здійснюються серед близьких людей, подружжя. Це пояснюється наявністю тісного емоційного зв'язку та інших видів узалежнення (матеріального, житлового). Високий рівень травматичності такого насильства, відповідно, передбачає цілий комплекс негативних наслідків, з яких частіше усвідомлюються лише видимі ознаки (травми, синці). Однак вплив подружнього насильства є набагато глибшим, прихованим.

Досить важко провести чітку межу між різними формами домашнього (подружнього) насильства. Так, одні дослідники відносять позбавлення сну до психологічного насильства, інші - до фізичного . Аналогічним чином, пошкодження або знищення особистих речей, заподіяння шкоди домашнім тваринам або їхнє вбивство може, залежно від обставин, виступати як психологічне чи економічне насильство. Таким чином, домашнє насильство є складним феноменом, наслідки якого, зазвичай, охоплюють кілька сфер: фізичну (соматичне здоров'я), емоційну, економічну, сексуальну. Будь-який вид насильства призводить до деструкції особистості постраждалої сторони, адже сексуальний примус обов'язково тягне за собою приниження гідності. Фізичне насильство також справляє значний вплив не лише на соматичну (тілесну), а й на моральну, емоційну сфери особистості, тобто є водночас і психологічним.

Крім того, досить непросто відрізнити насильство (насамперед, психологічне) від конфліктних ситуацій, суперечок, які виникають у будь-якій родині та є підґрунтям для подальшого розвитку здорових сімейних стосунків. Межа полягає в наступному: якщо конфлікти в подружжі вирішуються на засадах компетентності, тобто виходячи з того, хто краще розуміється на певному питанні, то не йдеться про насильство. Ситуація ж, коли основним способом вирішення спірних питань стає принцип «хто сильніший, той і має рацію» або головною метою є не так вирішення проблеми, як доказ власної

правоти за будь-яких умов і будь-якими шляхами, є благодатним підґрунтям для виникнення насильницьких стосунків. Крім того, для фіксації сімейного насильства в подружніх взаєминах має спостерігатися елемент агресії, тобто мотивації заподіяння шкоди.

ВИСНОВКИ З ДРУГОГО ПИТАННЯ:

Розгляд різноманітних форм насильницької поведінки з позицій їх сумісності з морально-етичними, загальнолюдськими принципами та нормами поведінки надав можливість виділити функції насильства, які доцільно розвести на дві групи, що характеризують деструктивний і конструктивний початок насильства та відбиваються на різних рівнях соціальної системи. До деструктивного відносяться функції насильства, пов'язані з негативним впливом на психофізіологічний стан його учасників. Дуже часто в результаті насильства взаємовідносини учасників конфлікту взагалі припиняються. Серед інших функцій деструктивного характеру виділяються функції, пов'язані з формуванням “образу ворога”, що сприяє становленню та зміцненню негативної установки стосовно опонента, а також зниженню ефективності групової та індивідуальної діяльності.

Крім функцій значну роль у формуванні уявлення про насильство як соціальний феномен є типологізація його проявів. Типології насильства, засновані на підході до вивчення насильства як родового поняття, стали базовим елементом у подальшій диференціації насильницьких проявів у сім'ї. Ці прояви включають пряме насильство, тобто безпосереднє нанесення певної шкоди станові об'єкту насильницької взаємодії, а також “вчинення насильства заради насильства”, та структурне насильство, яке характеризує досягнення певних, не пов'язаних із нанесенням прямої шкоди, цілей.

3. ПІДСТАВИ ДЛЯ ВЖИТТЯ ЗАХОДІВ З ПОПЕРЕДЖЕННЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ’І.

Відповідно до ст. 4 Закону України від 15 листопада 2001 року № 2789-III «Про попередження насильства в сім’ї» із змінами від 25 вересня 2009 року № 599 - VI підставами для вжиття заходів з попередження насильства в сім'ї є:

– заява про допомогу жертви насильства в сім'ї або члена сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї;

– висловлене жертвою насильства в сім'ї або членом сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї, бажання на вжиття заходів з попередження насильства в сім'ї у разі, якщо повідомлення або заява надійшли не від нього особисто;

– отримання повідомлення про застосування насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення стосовно неповнолітнього чи недієздатного члена сім'ї.

Заява та повідомлення про застосування насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення приймаються за місцем проживання постраждалого органами та установами, на які покладається здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї. В пунктах 1 та 2 частини першої статті 3 цього Закону

передбачено, що здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї в межах наданих їм повноважень покладається на:

1) спеціально уповноважений орган виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї;

2)відповідні підрозділи Національної поліції;

3) органи опіки і піклування;

4) спеціалізовані установи для осіб, які вчинили насильство в сім'ї,тажертвтакогонасильства,асаме:

- кризові центри для членів сімей, в яких вчинено насильство в сім'ї або існує реальна загроза його вчинення (далі - кризові центри);

- центри медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї. Відмова у прийнятті та розгляді заяви не допускається.

Законодавством визначено спеціально уповноважений орган виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї, яким є Департамент сім'ї та дітей створений наказом Міністерства соціальної політики України № 615 від 01.10.2012 «Про затвердження положення про самостійні структурні підрозділи Міністерства соціальної політики України», на місцях – управління (відділи) у справах сім'ї, молоді та спорту місцевих державних адміністрацій, на які покладено координацію діяльності всіх суб'єктів при здійсненні заходів з попередження насильства в сім'ї (у тому числі організація впровадження корекційних програм та проходження їх особам, які вчинили насильство в сім'ї) та забезпечення надання допомоги потерпілим.

ВИСНОВКИ З ТРЕТЬОГО ПИТАННЯ:

Підставами для вжиття заходів з попередження насильства в сім'ї є:

– заява про допомогу жертви насильства в сім'ї або члена сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї;

– висловлене жертвою насильства в сім'ї або членом сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї, бажання на вжиття заходів з попередження насильства в сім'ї у разі, якщо повідомлення або заява надійшли не від нього особисто;

– отримання повідомлення про застосування насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення стосовно неповнолітнього чи недієздатного члена сім'ї.

4. ЗАХОДИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИМУСУ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ПРАЦІВНИКАМ ПОЛІЦІЇ ДЛЯ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ПРИПИНЕННЯ НАСИЛЬСТВА У СІМ'Ї.

Як відомо, заходи адміністративного примусу поділяються на заходи попередження, заходи припинення та заходи адміністративної відповідальності.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про попередження насильства у сім'ї» ***попередження насильства в сім'ї*** - система соціальних і спеціальних заходів, спрямованих на усунення причин і умов, які сприяють вчиненню насильства в сім'ї, припинення насильства в сім'ї, яке готується або вже почалося, притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні

насильства в сім'ї, а також медико-соціальна реабілітація жертв насильства в сім'ї.

Виходячи з цього, поліція, здійснюючи діяльність щодо попередження насильства в сім'ї і відповідно до Законів України «Про Національну поліцію», «Про попередження насильства у сім'ї», відомчих правових актів здійснюють застосовують такі заходи адміністративного примусу:

1) заходи попередження насильства в сім'ї (загальну та індивідуальну профілактику);

2) заходи припинення насильства в сім'ї;

3) заходи адміністративної відповідальності, передбачені ст. 173-2 КУАП.

Перейдемо до розгляду повноважень працівників поліції у цій сфері.

Основний тягар здійснюваної профілактичної діяльності щодо попередження насильства у сім'ї покладений на уповноважені підрозділи Національної поліції .

Відповідно до Наказу МВС України №550 від 11.11.2010р. «Про затвердження Положення про службу ДІМ в системі МВС України» Служба інспекторів поліції в системі МВС України забезпечує в межах своїх повноважень організацію профілактичної роботи з особами, які перебувають на обліках в підрозділах Національної поліції, щодо попередження вчинення з їх боку злочинів та інших правопорушень з широким залученням до цієї роботи населення та громадських формувань з охорони громадського порядку, формування позитивного іміджу поліції.

Тому невипадково **основні завдання цієї служби такі**:

2.1. Проведення загальної та індивідуальної профілактичної роботи серед жителів адміністративної дільниці. Охорона громадського порядку та забезпечення громадської безпеки на території, що обслуговується.

2.2. Робота з населенням та громадськими формуваннями наадміністративній дільниці щодо охорони громадського порядку та ромадської безпеки, профілактики правопорушень та боротьби зізлочинністю.

2.3. Участь разом з іншими службами та підрозділами поліції у виявленні, попередженні, припиненні адміністративних правопорушень та злочинів, а також у розкритті злочинів, учинених на території адміністративної дільниці.

Виходячи з цих завдань дільничні офіцери поліції проводять як загальну так і індивідуальну профілактику випадків вчинення насильства в сім'ї.

До загальної профілактики можна віднести такі основні завдання:

1) проводити виховну та інформаційну роботу серед населення по недопущенню вчинення насильства в сім'ї, про негативні правові наслідки цього соціального явища;

2) брати участь у проведенні спеціальних операцій, наприклад «Побут», спрямованих на виявлення фактів насильства в сім'ї;

3) інформувати населення з цих питань у своїх виступах та через засоби масової інформації

4) виявляти причини і умови, що сприяють проявам насильства в сім'ї, вживати у межах своїх повноважень, заходи щодо їх усунення.

5) надавати консультації з питань попередження насильства в сім'ї громадянам, установам і організаціям;

6) брати участь у проведенні семінарів, "круглих столів", конференцій та інших заходів, спрямованих на запобігання насильству в сім'ї.

Інспектор поліції також у межах своєї компетенції здійснює заходи індивідуальної профілактики з особами, схильними до вчинення насильства в сім'ї. Індивідуальна профілактика здійснюється з метою не допустити вчинення правопорушень зі сторони конкретної особи.

Здійснюючи індивідуально-профілактичну роботу інспектор поліції на своєї дільниці повинен:

1) виявити особу, яка схильну до вчинення насильства у сім'ї;

2) взяти її на облік, з метою більш ефективно контролювати її поведінку, щоб не допустити випадків у подальшому вчинення протиправних дій.

Розглянемо більш детально повноваження служби інспекторів поліції щодо проведення індивідуально-профілактичної діяльності по попередженню насильства у сім'ї.

До заходів індивідуально-профілактичної діяльності інспектора поліції по попередженню насильства відносяться:

1. Вживати заходів, спрямованих на своєчасне виявлення осіб, схильних до вчинення насильства в сім'ї, та дітей, щодо яких вчинено насильство в сім'ї або існує реальна загроза його вчинення.

Робота інспектора поліції з попередження насильства в сім'ї починається з моменту отримання інформації про створення конфліктних ситуацій в тій чи іншій родині. Дану інформацію інспектор поліції може отримати під час здійснення поквартирних та подворових обходів, при спілкуванні з представниками вуличних та домових комітетів, адміністраціями підприємств, установ та організацій, лікарями районних поліклінік, під час особистого прийому громадян. У випадку виявлення осіб, схильних до вчинення насильства в сім'ї, та дітей, щодо яких воно вчинено або існує реальна загроза його вчинення у триденний термін інформують про цих осіб відповідне управління (відділ) у справах сім'ї та молоді та ювенальної превенції.

Робота по виявленню осіб з протиправною поведінкою повинна проводитися серед:

- звільнених з місць позбавлення волі за насильницькі злочини, вчинені у сфері побуту;

- вчинивши такі злочини, але підданих покаранню, не пов'язаному з позбавленням волі, або звільнених від покарання у зв'язку з амністією;

- підданих адміністративному стягненню або заходам громадського впливу за побутове, дрібне або інше порушення громадського порядку;

- осіб, які зловживають спиртними напоями та наркотичними речовинами;

- осіб, які були піддані примусовому приводу, офіційному застереженню за протиправну поведінку в сфері побуту;

- психічно хворих в рамках неосудності. Які характеризуються підвищеною збудженістю, агресивністю, жорстоким поводженням з тваринами тощо.

2. Ставити на індивідуально-профілактичний облік осіб, схильних до вчинення насильства в сім'ї, та проводять виховно-попереджувальну роботу з ними.

На профілактичний облік члени сім'ї, які вчинили насильство в сім'ї, ставляться тільки після винесення їм інспектором поліції офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї.

Порядок взяття на профілактичний облік осіб, які вчинили насильство в сім'ї, та порядок зняття їх з профілактичного обліку, а також винесення таким особам офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї та про неприпустимість віктимної поведінки щодо такого насильства і захисних приписів визначається Законом України «Про попередження насильства у сім'ї» (ст. 12) та наказом МВС України від 11.11.2010 N 550 „Про затвердження Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі МВС".

Постановка на профілактичний облік осіб, що скоїли насильство в сім'ї, проводиться на підставі мотивованогорапорту дільничного інспектора. Рішення про постановку на профілактичний облік приймає начальник відділу поліції або його заступник.

Відомості на осіб, які беруться на профілактичний облік (далі - підоблікові особи), заносяться до журналу реєстрації підоблікових осіб.

Відомості про осіб, щодо яких здійснюється профілактична робота інспекторами поліції, заносяться до інтегрованих інформаційно-пошукових систем Наіональної поліції.

Журнал реєстрації підоблікових осіб ведеться в електронному вигляді відповідно до визначеної форми. За відсутності персонального комп'ютера інформація заноситься в письмовій формі до зазначеного журналу, виготовленого друкарським способом.

Ведення зазначеного журналу покладається на працівників поліції.

У інспектора поліції в електронному вигляді берігаються відомості на підоблікових осіб, які проживають на території адміністративної дільниці.

У разі переїзду профілактованої особи на нове місце проживання до міськрайоргану внутрішніх справ за територіальністю протягом п'яти днів надсилається відповідна інформація.

Загальною підставою для зняття з профілактичного обліку правопорушників усіх категорій є смерть, засудження до позбавлення волі, переїзд особи на інше постійне місце проживання, виправлення особи.

Проведення профілактичної роботи припиняється:

стосовно осіб, які вчиняють насильство в сім'ї, - у разі, якщо такі особи протягом року з моменту вчинення останнього правопорушення не допустили повторних правопорушень;

Інспектори поліції при проведенні індивідуально-профілактичної роботи по відношенню до даної категорії осіб повинні:

- шукати шляхи по усуненню побутового конфлікту, метою яких є примирення конфліктуючих;
- виключити можливість заподіяння своїми діями шкоди між особистим стосункам;
- своєчасно перевіряти і реагувати на сигнали про протиправну поведінку конфліктуючих;
- обов'язково проводити індивідуальну профілактику відносно потенційної жертви насильства в сім'ї.

3.Відвідувати сім'ї, члени яких перебувають на профілактичному обліку, за місцем їх проживання і проводити з ними профілактичну роботу про неприпустимість вчинення насильства у сім'ї.

Реалізація цього завдання відбувається у таких формах: профілактичні бесіди з правопорушником та членами його сім'ї, правове виховання, обговорення поведінки за місцем роботи чи проживання. Ефективність профілактичної бесіди залежить багато в чому від уміння інспекторів поліції застосовувати психолого-педагогічні прийоми виховного впливу: роз'яснення, порівняння, заохочення, виявлення довіри. При застосуванні прийому роз'яснення, інспектор поліції повинен пам'ятати, що позитивного результату він зможе досягти тільки за умови, якщо він буде спиратися на конкретні факти, роз'ясняти особі, яка профілактується, у чому полягає сутність її антигромадської поведінки, прагнути домогтися усвідомлення нею аморальності протиправних вчинків, правильного розуміння їхніх причин. В досягненні цієї мети важливим є і особистий приклад в поведінці інспектора поліції, недопущення проявів подвійної моралі з питань здійснення посадових обов'язків, професійна компетентність, культура і т. ін.

Під час проведення регулярних бесід з учасниками конфлікту дільничний офіцер поліції повинен з'ясувати їх позиції, взаємне ставлення, претензії один до одного, та визначити шляхи можливого примирення та уникнення конфліктного протистояння.

Успіх бесіди психологічні залежить від уміння проводити її, використовувати різноманітні і педагогічні засоби впливу на розум, почуття і волю профілактованого. Інспектор поліції повинен пам'ятати, що виховний вплив справляє на підопічного не тільки зміст бесіди, але і обстановка, поведінка вихователя, його манери, одяг, вміння слухати, проявляти співчуття, засмучення. Головне в бесіді – створити атмосферу відвертості, примусити співрозмовника замислитись. Профілактична бесіда включає в себе також і правове виховання учасників конфлікту. Інспектор поліції попереджає винну особу про можливі наслідки протиправної поведінки, про адміністративну, кримінальну та цивільну-правову відповідальність.

З метою недопущення протиправних дій інспектор поліції організовує постійне спостереження за поведінкою конфліктуючих сторін. Таке спостереження може здійснюватися за місцем проживання, в сім'ї, за місцем роботи. Спостереження має на меті отримання інформації про позитивні або

негативні зміни, що відбуваються під впливом проведення профілактичних заходів. Воно може виражатися у регулярному (не рідше 1 разу на місяць) відвіданні профілактованого за місцем проживання.

4.Виносити офіційні попередження членам сім'ї про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї.

Відповідно до ст. 10 Закону України «Про попередження насильства у сім'ї» Члену сім'ї, який вчинив насильство в сім'ї, виноситься офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, за умови відсутності в його діях ознак злочину, уповноваженими підрозділами Національної поліції, про що йому повідомляється під розписку. Офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї може бути винесено осудній особі, яка на момент його винесення досягла 16-річного віку.

Правовими наслідками винесення офіційного попередження є те, що після отримання правопорушником офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, ця особа направляється до кризового центру для проходження корекційної програми, а також щодо неї у випадках і в порядку, передбачених цим Законом, може бути винесено захисний припис.

Проходження корекційної програми для такої особи є обов'язковим.

5. Повідомляти членів сім'ї, де виникає реальна загроза вчинення насильства в сім'ї або де було вчинено насильство в сім'ї, про права, заходи і послуги, якими вони можуть скористатися.

Проводять роз'яснювальну роботу в сім'ях, де вчинено насильство в сім'ї або існує реальна загроза його вчинення, повідомляють членів сім'ї про права, заходи і послуги, якими вони можуть скористатися, передбачену законодавством відповідальність.

6. Виносять захисні приписи та контролюють виконання вимог захисних приписів.

Особі, яка вчинила насильство в сім'ї після отримання офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства всім'ї, уповноваженими підрозділами Національної поліції за погодженням з начальником відповідного відділу поліції і прокурором може бути винесений захисний припис. Захисний припис не підлягає погодженню у разі наявності в діях особи, яка вчинила насильство в сім'ї, ознак злочину. Захисний припис може бути винесений до осудної особи, яка на момент винесення захисного припису досягла 16-річного віку.

Захисним приписом особі, стосовно якої він винесений, може бути заборонено чинити певну дію (дії) по відношенню до жертви насильства в сім'ї, а саме:

чинити конкретні акти насильства в сім'ї;

отримувати інформацію про місце перебування жертви насильства в сім'ї;

розшукувати жертву насильства в сім'ї, якщо жертва насильства в сім'ї за власним бажанням перебуває у місці, що невідоме особі, яка вчинила насильство в сім'ї;

відвідувати жертву насильства в сім'ї, якщо вона тимчасово перебуває не за місцем спільного проживання членів сім'ї;

вести телефонні переговори з жертвою насильства в сім'ї.

Зазначені у частині четвертій цієї статті обмеження встановлюються на термін до 90 діб з дня погодження захисного припису з прокурором.

7. Взаємодіють із спеціально уповноваженим органом виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї, з органами опіки і піклування, поліцією та спеціалізованими установами для жертв насильства в сім'ї у питаннях попередження насильства в сім'ї.

Повноваження інспекторів поліції поширюються на випадки, коли жертва насильства в сім'ї або особа, стосовно якої існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї, а також особа, що вчинила насильство в сім'ї, не досягли 18-річного віку.

Вжиті заходи попередження, насамперед, мають сприяти створенню безпечної ситуації в сім'ї; запобігати актам насильства в майбутньому, послабити і виключити у винуватця почуття безкарності; переконати винуватця, що його вчинки матимуть серйозні наслідки і неминуче покарання; забезпечити жертві систематичну опіку у вигляді періодичних візитів з метою контролю поведінки винуватця та вивчення ситуації через оточення винуватця, наприклад, розмови з родиною, сусідами, розпочати накопичення відповідної документації стосовно вжитих заходів; інформувати представників інших служб для подальших їх дій в межах своїх повноважень; застерегти винуватця, що в разі насильницьких дій надалі до нього буде вжито більш серйозних запобіжних заходів, конкретно їх назвати

ВИСНОВКИ З ЧЕТВЕРТОГО ПИТАННЯ:

Отже уповноважені підрозділи Національної поліції мають широке коло повноважень щодо припинення насильства у сім'ї, а також щодо застосування заходів загальної та індивідуальної профілактики.

ВИСНОВКИ З ТЕМИ:

Насильство в сім'ї є негативним соціальним явищем, яке підриває устої сім'ї, порушує права жінок і дітей, які найчастіше потерпають від насильства, завдає шкоди їх фізичному та психологічному здоров'ю.

Насильство в сім'ї, незважаючи на те, чи є воно фізичним, економічним, сексуальним чи психологічним, є одним з найбільших порушень прав людини – права на життя та фізичну та психологічну недоторканість. Безпека та рівне ставлення до жінок, які є непорушними засадами прав людини, повинні стати основними умовами і мінімальними стандартами для всіх країн, зокрема для тих з них, які є або прагнуть стати гідними членами ЄС.

Насильство чоловіків щодо жінок завжди вважалось «приватною справою» сім'ї, до якої певним чином залучені жінки, і лише впродовж останніх 40 років про цю проблему говорять як про проблему цілого суспільства, оскільки насильство стосується не лише жінок, які стали жертвами, але й суспільства загалом. Це стосується і дітей, які також стають жертвами або свідками такого насильства.

На лекції ми з вами розглянули всі питання, пов'язані з правовою основою діяльності поліії по попередженню насильства у сім'ї, визначили порядок та підстави застосування заходів профілактики насильству у сім'ї, та їх припинень, вивчили питання застосування заходів адміністративної відповідальності за вчинення насильства у сім'ї.

Як ми з'ясували під час лекції працівники Національної поліції виконують функції, пов'язані з попередженням насильства у сім'ї. Для цього працівники вони мають досить широкі повноваження, які ми з вами розглянули.

У висновках також хотілося б зупинитися на чинниках, які пов'язані з поширенням насильства у сім'ї і які впливають на ефективність діяльності органів внутрішніх справ у цьому напрямку:

1) погіршення і нестабільність соціально-економічного життя, скорочення кількості робочих місць у виробництві та пов'язане з цим безробіття.

2) поширеність у засобах масової інформації, перш за все на телебаченні, пропаганди насильства та жорстокості, деструктивний вплив відеопродукції;

3) поширення алкоголізму. Українське село буквально спивається. Практично завжди домашнє насильство скоюється в стані алкогольного сп'яніння, викликаного зловживанням саморобних спиртних напоїв. Боротьба з самогоноварінням в діючому на сьогоднішній день законодавчому полі не ефективна;

4) поширення неформальних (незареєстрованих офіційно) шлюбів, а відтак менший рівень солідарності сім'ї, збільшення кількості розлучень і відсотка неповних сімей;

5) слабку дієвість системи матеріальної допомоги сім'ям, які її потребують, загалом матеріальна залежність жінок від чоловіків;

6) відсутність кризових центрів для жертв домашнього насильства, реабілітаційних центрів для кривдників;

7) відсутність налагодженої роботи судів (дотримання термінів розгляду адміністративних справ, покращення доступу до суду громадян у разі звернення зі скаргами приватного звинувачення).

Ці, переважно об'єктивні, соціально-економічні і культурно обумовлені чинники безумовно збільшують навантаження саме на органи внутрішніх

Отже виконуючи заходи по попередженню насильства у сім'ї працівник поліції повинен завжди помятати , що головним його обов'язком у цій сфері належне виконання законодавства по протидії насильству у сім'ї, захист прав, свобод та інтересів громадян від протиправних посягань.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДАНОЇ ТЕМИ:

Для належного опанування цією темою рекомендується:

1) звернутися до положень навчальних дисципліни «Адміністративна діяльність » (теми 12), «Кримінології» (тема 6), які стосуються привентивної діяльності Національної поліції; «Адміністративна відповідальність» та «Адміністративно-юрисдикційна діяльність »;

2) в години самопідготовки опрацювати положення Закону України «Про попередження насильства у сім'ї», визначивши форми та методи індивідуально-профілактичного впливу інспекторів поліції на осіб, які перебувають на обліках;

3) звернути увагу на порядок постановки на профілактичний облік осіб, що вичняють насильство у сім'ї, документи, які складаються інспектором поліції, строки перебування на обліку та підстави зняття з нього;

4) під час проходження практики спостерігаючи за роботою інспектора поліції виявляти, які саме методи впливу ним застосовуються; ознайомитися з документами, які він складає; взяти участь у поквартирних обходах; операції «Побут» та інші.

ТЕМА № 2: Особливості розгляду заяв і повідомлень про вчинення насильства в сім'ї

(2 години)

ПЛАН ЛЕКЦІЇ:

1. Прийняття заяв і повідомлень про вчинення кримінального правопорушення та інші події пов'язані з насильством в сім'ї уповноваженими підрозділами поліції……..11
2. Порядок розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення…….....14
3. Дії інспектора поліції по прибутті на сімейно-побутовий конфлікт……17
4. Дії інспектора поліції по ідентифікації жертви насильства в сім'ї або насильника……21
5. Поведінка інспектора поліції у випадку, якщо винуватець насильства перебуває у нетверезому стані…… 23
6. Адміністративна відповідальність за законодавством України за порушення пов'язані з насильством в сім'ї. ……..27

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Підручники

7. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ: особлива частина: навч. посіб. / Т.П. Мінка, О.М. Обушенко, Д.Г. Заброда та ін.; за заг. ред. С.М. Алфьорова. – Х. : Право, 2013. – 312 с.
8. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ: загальна частина: навч. посібник / Кол. авт.; // за загал. редакцією д-ра юрид. наук, проф., С.М. Алфьорова. – Дніпропетровськ : 2014. – 216 с.
9. Адміністративна діяльність. Частина особлива: Підручник / За заг. ред. О.М.Бандурки. - Харків: Ун-т внутр. справ, 1998. – 305 с.
10. Административная деятельность органов внутренних дел. Часть Особенная: Учебник.— Изд. 3-е, исправ. и доп. // Под ред. д-ра. юрид. наук, проф., акад. РАЕН А.П. Коренева.— М.: "Щит-М", 2001.— 360с.
11. Адміністративна (поліцейська) діяльність органів внутрішніх справ (Загальна частина). Підручник //Авт. колектив (Ю.І. Римаренко, Є.М. Моісеєв, В.І. Олефір – керівники).– К.: КНТ. 2008. –816 с.
12. Адміністративна діяльність. Частина особлива: Підручник / За заг. ред. проф. О.М. Бандурки.—Харків: Вид-во Ун-ту внутр. справ, "Еспада", 2000.— 368с.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали

7 . Боровикова О. Н. Проблемы семьи в американской педагогике/О. Н. Боровикова, Э. С. Панасенко // Сов. педагогика. – 1991. – № 8. – С. 63.

8. Домашнее обучение в зарубежных странах. История. Традиции. Перспективы. – Режим доступу : http://www.refu.ru/refs/62/13618/1.html

9. Стоп насильству : інформ. зб. / Н. В. Заварова, Г. О. Зайцева,О. С. Литвиненко, Н. О. Тарун, М. Сурніна, Г. Г. Шкутько. – Луганськ : Управління у справах сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрації, Луганський обл.центр роботи з жінками, 2008. – 109 с.

10. Гончаров В. Л. Учителю о профилактике насилия в семье : информ сб. / В. Л. Гончаров, А. А. Мурашкевич. – Луганск : Ленинский районный в г. Луганске совет, Ленинский районный в г. Луганске Центр социальных служб для семьи, детей и молодежи, Отдел образования Ленинского районного в г. Луганске совета, 2009. – 68 с.

11. Гирфанов Р. М. Российский и зарубежный опыт борьбы с насилием в отношении детей / Р. М. Гирфанов, М. Ю. Калинкина // Вопр. ювенальной юстиции. – 2008. – № 1. – С. 58–68.

12. Жестокое обращение с детьми в семье: определение, генезис, перспективы исследований.– Режим доступу : http://narcom.ru/publ/info/324.

Монографії та наукові видання

13. Мінка Т. П. Протидія торгівлі людьми в Україні : монограф. / Вербенський М. Г., Т. П. Мінка, Д. О. Негодченко – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2010. – 236 с.

14. Бандурка А. М., Бек Адриан, Голованова М. В., Кобзин Д. А., Лазарева Т. Н. Взаимодействие милиции и населения: к итогам харьковского эксперимента: Науч.-практ. пособие / Национальный ун-т внутренних дел; Центр им. Лорда Скармана, ун-т Лестера {Великобритания} — Х. : Издательство Национального ун-та внутренних дел, 2003. — 286с.

15. Бородін І.Л. Адміністративно-правові способи захисту прав та свобод людини і громадянина: Монографія.–Херсон: ОЛДІ-плюс, 2003.–220 с.

17. Лисюк Ю.В. Протидія насильству в сім'ї: монографія / Одеський юридичний ін-т Харківського національного ун-ту внутрішніх справ. — О. : Одеський юридичний ін-т ХНУВС, 2007. — 162с.

17. Негодченко О.В. Забезпечення прав та свобод людини органами внутрішніх справ України: Монографія. – Д.: Поліграфіст, 2002. – 416 с.

18. Хорощак Н.В. Адміністративні стягнення за законодавством України: Монографія.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004.- 172 с.

21. Ярмакі Х.П. Адміністративно-наглядова діяльність міліції в Україні: Монографія.– Одеса: Астропринт, 2006. – 334 с.

22. Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Протидія насильству в сім'ї» з використанням інтерактивних технологій для перепідготовки працівників патрульної поліції Національної поліції України [Текст] : [метод. рекомендації.] / Мінка Т.П., , Гаркуша В.В., Репан М.І., Жиляков М.І. – Д. : ДДУВС, 2016. – 34 с.

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ НОРМАТИВНИХ АКТІВ

Конституція та Закони України

67. Конституція України. Прийнята на 5-й сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р.// Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

68. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015

69. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – додаток до № 51. – Ст. 1122 (з наступними змінами та доповненнями).

70. Кримінальний кодекс України від 1 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст.131.

71. Кримінальний процесуальний Кодекс України від 19 листопада 2012 р.

72. Кодекс адміністративного судочинства. –К., 2005.

73. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05 липня 2012 р.

74. Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Закон України від 1 грудня 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 52. – Ст. 455.

75. Про громадянство України. Закон України від 18 січня 2001 р. // Офіційний вісник України. – 2001. – № 9. – Ст. 342.

76. Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави: Закон України від 19 червня 2003 р.// Голос України.–2003.–29 липня – № 139.

77. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів. Закон України від 24 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 11. – Ст. 50.

78. Про дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України: Закон України від 22 лютого 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006.- № 29.

79. Про звернення громадян. Закон України від 2 жовтня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 47. – Ст. 256.

80. Про інформацію: Закон України від 2.10.1992 р. із змінами та доповненнями // Голос України. – 1992. – 13 листопада.

81. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011. Електронний ресурс. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-17

82. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 р. // Голос України.–2002.–27 березня.

83. Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх: Закон України від 24 січня 1995 р. // Голос України. –1995. – 23 лютого

84. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30 червня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. –1993. – № 35. – Ст. 358.

85. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури і суду: Закон України від 01 грудня 1994 р. // Голос України.– 1995.– 17 січня

86. Про правовий режим надзвичайного стану. Закон України від 16 березня 2000 р. // Офіційний вісник України. – 2000. – № 15. – Ст. 588.

87. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від від 22.09.2011 № 3773-VI // Голос України. – 12011.

88. Про прокуратуру: Закон України від від 14.10.2014 № 1697-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014.

89. Про соціальну адаптацію осіб, які відбували покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк: Закон України від 17.03.2011 № 3160-VI // Голос України.– 2011.

90. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22 червня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України.– 2000.–№ 40.– Ст.338.

91. Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення: Закон України від 22 вересня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України.– 2005.– № 52.–Ст.565.

92. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності: Закон України від 06 вересня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005.– № 48.–Ст.483.

93. Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 15 листопада 2001 р. // Відомості Верховної Ради України.–2002.–№ 10.– Ст. 70

94. Про дорожній рух: Закон України від 30 червня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 31. – Ст. 338.

95. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними: Закон України від 15 лютого 1995 р. № 62/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995.– № 10.– Ст.62. (в редакції Закону України від 8 липня 1999 р. //Відомості Верховної Ради України. –1999.– №36.– Ст. 317.)

ПІДЗАКОННІ ПРАВОВІ АКТИ

Акти Президента України та Верховної Ради України

96. Указ Президента України від 09.12.2015 № 693 «Про День Національної поліції України»

97. Про додаткові заходи щодо запобігання дорожньо-транспортним пригодам: Указ Президента України від 18 червня 2008 р. // Урядовий кур'єр від 25.06.2008 - № 115

98. Про заходи щодо забезпечення особистої безпеки громадян та протидії злочинності: Указ Президента України від 19 липня 2005 р. № 1119 // Урядовий кур’єр.– 2005.– № 135.– 23.07.

99. Про стратегію сталого розвитку «Україна-2020»: Указ Президента України від12.01.2015 // Офіційний вісник Президента України. – 2015. № 2.– Ст.. 154

100. Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування: Указ Президента України від 07 лютого 2008 р. // Офіційний вісник Президента України. – 2008.– № 5.–Ст. 207

101. Про заходи щодо забезпечення захисту прав і законних інтересів дітей: Указ Президента України від 5 травня 2008 р. //Урядовий кур'єр від 14.05.2008 - № 86.

102. Про додаткові заходи щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина, громадського порядку та посилення боротьби зі злочинністю: Указ Президента України від 28 березня 2008 р. // Офіційний вісник Президента України. – 2008.– № 8.– Ст.. 433

103. Про заходи щодо зміцнення правопорядку і посилення взаємодії місцевих органів виконавчої влади та правоохоронних органів: Указ Президента України від 15 грудня 2006 року № 1087/2006

104. Про додаткові заходи щодо запобігання зникненню людей, удосконалення взаємодії правоохоронних та інших органів виконавчої влади в їх розшуку: Указ Президента України від 18.01.2001 № 20

105. Про додаткові заходищодо боротьби з відмивання доходів, одержан их злочинним шляхом від 19.07.2001 № 532

106. Про заходи щодозапобігання легалізації (відмиванню) доходів, одер жаних злочинним шляхом: Указ Президента України від 10.12.2001 № 1199

107. Про заходи щодо подальшого зміцнення правопорядку, охорони пр ав і свобод громадян : Указ Президента України від 18.02.2002 № 143

108. Про невідкладнідодаткові заходи щодо посилення боротьби з органі зованою злочинністю і корупцією: Указ Президента України від 06.02.2003 № 84

109. Про заходи щодорозвитку системи протидії (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму : Указ Президента України від від 22.07.2003 № 740

110. Про затвердження положень про паспорт громадянина України, про свідоцтво про народження та про паспорт громадянина України для виїзду за кордон : Постанова Верховної Ради України від 26.06.1992 № 2503

Постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України

111. Про затвердження Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 877

112. Про утворення територіальних органів Національної поліції та лікві даціютериторіальних органів Міністерства внутрішніх справ: Постанова Кабінету Міністрів України від від 16.09.2015 № 730

113. Проутворення територіального органу Національної поліції» (Депа ртамент захисту економіки як міжрегіональний територіальний орган Національної поліції від 13.10.2015 № 830

114. Про утворення територіального органу Національної поліції: Постанова Кабінету Міністрів України від 13.10.2015 № 831 (Департамент кіберполіції як міжрегіональний територіальний орган Національноїполіції

115. Про затвердження Положення про дозвільну систему: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.1992 № 576

116. Про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосуванняспеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівливої дії: Постанова Кабінету Міністрів України від 07.08.1993 № 706

117. Положення про проходження служби рядовим та начальницьким складом органів внутрішніх справ України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 29 липня 1991 р. № 114. / Оголошено наказом МВС України № 358 від 13 вересня 1991 р.

118. Правила застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку в Україні: Затверджені постановою Ради Міністрів УРСР від 27 лютого 1991 р. // ЗП УРСР. - 1991. - № 3. - Ст. 18

119. Про затвердження Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу Постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 р. № 616

120. Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання осіб : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 листопада 2011 р. №1363.

Нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади

121. Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення, та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів: Затверджена наказом МВС України від 21 серпня 1998 р. за № 622.

122. Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України: Наказ МВС України № 550 від 11.11.2010 р.

123. Про забезпечення зачитування основних прав затриманих під час затримання громадян за підозрою у вчиненні злочину або у зв’язку з учиненням адміністративного правопорушення: Вказівка Кабінету Міністрів від 12 квітня 2006р. №338

124. Про забезпечення охорони громадського порядку й безпеки громадян під час підготовки та проведення масових заходів: Розпорядження Міністра внутрішніх справ від 11 червня 2005 р. № 484

125. Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах і підрозділах внутрішні їх справ України заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події: Наказ МВС України від 06 листопада 2015 р. № 1377.

126. Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання осіб : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 листопада 2011 р. №1363.

127. Наказ Міністерства України у справах сім’ї, молоді та спорту, МВС від 07.09.2009 № 3131/386 „Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім’ї, молоді та спорту, служб у справах

дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї". (Зареєстровано в Мін'юсті 30.09.2009 за № 917/16933)

128. Положення Про патрульну службу: Наказ МВС України від 02.07.2015 № 796

129. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: Наказ МВС України від 06.11.2015 № 1376

130. Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції : Наказ МВС, МОЗ України від 09.11.2015 № 1452/735

131. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі: Наказ МВС України від 07.11.2015 № 1395

132. Про реалізацію повноважень Національної поліції з видачі та анулювання дозволів: наказ МВС України від 29.12.2015 № 1644

МЕТА ЛЕКЦІЇ

Формування у курсантів знань, вмінь та навичок прийняття заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, в тому числі про скоєння насильства в сім`ї, спілкування з членами сім'ї, в якій чиниться насильство, та методи їх опитування, документувати факти правопорушень, вчинених в ході насильства в сім'ї, та застосовувати спеціальні заходи з попередження насильства в сім'ї;

ВСТУП

Сучасний період розвитку української держави визначається впровадженням корінних перетворень у суспільстві і потребує ретельного перегляду основних засад, форм та методів діяльності органів влади. Реформування державно-управлінської діяльності передбачає широке, багатоаспектне вдосконалення адміністративної діяльності поліції і, в першу чергу, форм та методів діяльності з охорони публічного порядку, попередження та припинення правопорушень.

Кризові тенденції й соціальні негаразди, в тому числі і низький соціально-економічний рівень життя в Україні, негативно позначаються на всіх верствах населення країни, і перш за все, на сім'ї. Об'єктивні явища (безробіття, різке зниження достатку членів родини, матеріальна скрута тощо) та чинники суб'єктивного характеру (роздратованість, неврівноваженість, агресивність тощо) в кінцевому випадку призводять до вчинення насильства в сім'ї. Таким чином, в сфері сімейних відносин намітилися і прогресують негативні тенденції. Зростання насильства в сім'ї є глобальною проблемою, яка потребує

пошуків механізмів її вирішення. Тому актуальність проблем протидії насильству в сім'ї не викликає сумнівів.

Відомо, що сфера побуту більш консервативна, ніж інші сфери соціального життя, а сімейні відносини менш доступні різноманітним видам соціального регулювання і контролю. Так, у ч.1 ст.32 Конституції України закріплено, що ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя. Тому можливості, межі та своєчасність втручання співробітників поліції обмежені об'єктивними обставинами. Однак, Законом України "Про Національну поліцію» до повноважень поліції віднесено забезпечення особистої безпеки громадян, охорону громадського порядку, попередження правопорушень, участь в наданні соціальної та правової допомоги населенню. Практичне виконання цих та інших завдань безпосередньо пов'язано на місцях з діяльністю інспекторів поліції, які здійснюють найбільший обсяг профілактичних та охоронних функцій. На жаль, сьогодні в Україні діяльність інспекторів поліції щодо попередження насильства в сім'ї є малоефективною, причинами чого в певній мірі виступає недосконаліть чинного законодавства, що регулює питання протидії насильству в сім'ї та передбачає відповідальність за проступки, пов'язані з вчиненням насильства в сім'ї, а також формальний підхід до цього явища працівників поліції, обмежене коло їх повноважень, форм і методів впливу на осіб, які вчиняють насильство в сім'ї.

1. ПРИЙНЯТТЯ ЗАЯВ І ПОВІДОМЛЕНЬ ПРО ВЧИНЕНІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА ІНШІ ПОДІЇ ПОВЯЗАНІ З НАСИЛЬСТВОМ В СІМ'Ї, УПОВНОВАЖЕНИМИ ОРГАНАМИ ПОЛІЦІЇ.

З прийняттям в 2012 році нового Кримінального процесуального кодексу України аналіз практики свідчить про те, що у працівників уповноважених підрозділів поліції одним із самих складних є питання диференційованого підходу до прийняття заяв та повідомлень про кримінальні та адміністративні правопорушення.

Чинні КПК України та Кодекс України про адміністративні правопорушення не містять чітких вимог щодо оформлення заяв та повідомлень про кримінальні та адміністративні правопорушення.

Інспектор поліції приймає та розглядає заяви (повідомлення) про вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення відповідно до Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 № 616, спільного наказу Міністерства України у справах сім'ї молоді та спорту та МВС від 07.09.2009 № 3131/386 та наказу МВС України від 06.11.2015 № 1377.

В постанові Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 № 616 визначено механізм прийняття, обліку і розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу.

Прийняття, облік і розгляд заяв здійснюється за місцем проживання постраждалого від насильства в сім'ї або члена сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства.

Усна заява викладається заявником і записується посадовою особою органу внутрішніх справ, а письмова - надсилається поштою або подається особисто, або передається через іншу особу.

Відмова у прийнятті та розгляді заяви не допускається.

Органи розглядають заяву не більше ніж протягом трьох днів. Якщо виникає потреба у перевірці викладених у заяві фактів та з'ясуванні додаткових обставин, заява розглядається не більше ніж протягом семи календарних днів.

У разі коли заява стосується неповнолітнього чи недієздатного члена сім'ї, відповідна інформація подається службі у справах дітей та органу опіки і піклування.

Відомості про особисте життя та інша інформація, що міститься у заяві, не підлягають розголошенню.

У заяві зазначається прізвище, ім'я та по батькові, місце проживання постраждалого від насильства в сім'ї або члена сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства, а також міститься інформація про те, ким вчинено насильство в сім'ї, час і місце його вчинення, умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування, інші обставини вчинення насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення.

Наказом МВС України № 1377 від 06.11.2015 року затверджено «Інструкцію про порядок ведення єдиного обліку в органах і підрозділах внутрішніх справ України заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події »

Прийняття заяв і повідомлень за фактами насильства в сім'ї, незалежно від місця і часу їх учинення, повноти отриманих даних, особистості заявника, здійснюється цілодобово негайно тим органом внутрішніх справ, до якого надійшла заява чи повідомлення про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, або самостійне виявлення службовою особою поліції з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення.

Особа, яка подає заяву чи повідомляє про кримінальне правопорушення, під підпис попереджається про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину, передбачену статтею 383 Кримінального кодексу України.

Оперативний черговий, отримавши заяву чи повідомлення про вчинення насильства в сім'ї, зобов'язаний діяти відповідно до Інструкції з організації діяльності чергових частин Національної поліції, відразу зареєструвати її в журналі ЄО та направити на місце події слідчо-оперативну групу чи оперативну групу.

Про наявність письмових заяв про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, що надійшли до чергової частини відділу поліції, а також повідомлень, які надійшли усно, у яких наявні відомості, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, після реєстрації в журналі ЄО

оперативний черговий доповідає начальникові слідчого підрозділу для внесення слідчими відповідних відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань та інформує начальника органу внутрішніх справ.

Заяви і повідомлення, що надійшли до чергової частини поліції, у яких відсутні відомості, які можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, після реєстрації в журналі ЄО доповідаються оперативним черговим начальникові відділу або особі, яка виконує його обов'язки, для розгляду та прийняття рішення згідно із Законом України „Про звернення громадян" або Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Інспектор поліції отримавши заяву або повідомлення про вчинення насильства в сім'ї повинен виїхати (вийти) на місце конфлікту в кількості не менше двох працівників .

ВИСНОВКИ З ПЕРШОГО ПИТАННЯ:

Інспектор поліції приймає та розглядає заяви (повідомлення) про вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення відповідно до Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 № 616, спільного наказу Міністерства України у справах сім'ї молоді та спорту та МВС від 07.09.2009 № 3131/386 та наказу МВС України від 06.11.2015 № 1377.

2. ПОРЯДОК РОЗГЛЯДУ ЗВЕРНЕНЬ ТА ПОВІДОМЛЕНЬ З ПРИВОДУ ЖОРСТОКОГО ПОВОДЖЕННЯ З ДІТЬМИ АБО РЕАЛЬНОЇ ЗАГРОЗИ ЙОГО ВЧИТЕННЯ.

Державою кожній дитині гарантується право на свободу, особисту недоторканність та захист гідності.

Жорстоке поводження з дітьми – це феномен, існування якого відоме з моменту появи історичних записів людства й котрий, поза сумнівом, буде існувати завжди. Жорстокість у ставленні до дітей не залежить від громадського устрою, ні від політичного устрою, усе ж існує чітке розмежування між країнами, обумовлене тим, чи визнається існування цієї проблеми, та які заходи вживаються державою із захисту дітей від насилля та з метою його попередження.

Насилля у всіх його проявах існує в суспільстві ще з прадавніх часів. Сьогодні особливо гострою проблемою є насилля над дітьми, адже стан, який переживають скривджені діти, хвилює кожного громадянина суспільства. Дитинство – це період відсутності дорослої відповідальності, узаконена залежність від турботи й економічної підтримки суспільства. Дитина дієздатна в повному обсязі, однак має всі людські права та, зокрема право на захист від жорстокого поводження, від насильства різних видів і форм.

Аналіз джерел із проблем жорстокого поводження, власне дослідження показали, що більшість дітей страждає від асоціального ставлення з боку батьків, інституцій, які створені для допомоги та всебічної підтримки дітей. Не

завжди можна уникнути дитячих травм, однак їхня мінімізація має стати важливою метою соціальної політики.

Єдине визначення поняття **жорстоке поводження з дітьми наведено** в спільному Наказі Міністерства соціальної політики України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України "Про затвердження Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення" (19.08.2014 № 564/836/945/577), у якому воно визначається як - ***будь-які форми фізичного, психологічного, сексуального або економічного насильства над дитиною в сім'ї або поза нею, у тому числі: втягнення дитини в заняття проституцією або примушування її до зайняття проституцією з використанням обману, шантажу чи уразливого стану дитини або із застосуванням чи погрозою застосування насильства; примушування дітей до участі у створенні творів, зображень, кіно- та відеопродукції, комп'ютерних програм або інших предметів порнографічного характеру; ситуації, за яких дитина стала свідком кримінального правопорушення, внаслідок чого існує загроза її життю або здоров'ю; статеві зносини та розпусні дії з дитиною з використанням: примусу, сили, погрози, довіри, авторитету чи впливу на дитину, особливо вразливої для дитини ситуації, зокрема з причини розумової чи фізичної неспроможності або залежного середовища, у тому числі в сім'ї; будь-які незаконні угоди щодо дитини, зокрема: вербування, переміщення, переховування, передача або одержання дитини, вчинені з метою експлуатації, з використанням обману, шантажу чи уразливого стану дитини;***

Порядок подання та реєстрація звернень та повідомлень

Звернення про факти жорстокого поводження з дітьми або загрозу їх вчинення можуть подаватися до будь-якого суб'єкта: *служб у справах дітей, закладів соціального захисту дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, органів внутрішніх справ, закладів освіти, закладів охорони здоров'я* в усній або письмовій формі за місцем проживання (перебування) дитини самою дитиною, батьками, одним із батьків дитини або особою/особами, які їх замінюють, будь-якими фізичними та юридичними особами.

Повідомлення про дитину, яка постраждала від жорстокого поводження або стосовно якої існує загроза його вчинення, оформлюється суб'єктами, яким стало відомо про зазначені факти при виконанні своїх функціональних обов'язків, письмово та надсилається до служби у справах дітей і органу внутрішніх справ за місцем проживання (перебування) дитини.

2. Усі звернення та повідомлення з приводу жорстокого поводження з дітьми або загрози щодо його вчинення реєструються суб'єктами, до яких надійшла інформація, у журналі обліку звернень та повідомлень про жорстоке поводження з дітьми або загрозу його вчинення та протягом однієї доби

направляються до служби у справах дітей і органу внутрішніх справ за місцем проживання (перебування) дитини.

Розгляд звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або загрози його вчинення:

Національна поліція:

здійснюють прийняття інформації про факти жорстокого поводження з дітьми або загрозу щодо їх вчинення цілодобово. Заяви та повідомлення зобов'язані приймати всі працівники поліції;

у разі неможливості подання письмової заяви поліцейський повинен скласти протокол усної заяви або рапорт про факт жорстокого поводження з дитиною (загрозу його вчинення), у якому зазначаються: прізвище, ім'я, по батькові постраждалої дитини, інформація про особу, яка жорстоко поводилася з дитиною чи реально мала такий намір, час і місце випадку, інші необхідні обставини;

при отриманні інформації про факт жорстокого поводження з дитиною (загрозу його вчинення) працівник поліції уживає заходів щодо її внесення до журналу Єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події;

усі заяви, повідомлення, протоколи усної заяви, рапорти про факти жорстокого поводження з дітьми (загрозу його вчинення) розглядає керівництво поліції та надає письмові резолюції працівникам уповноваженого підрозділу поліції щодо необхідних заходів для подальшого прийняття рішення згідно із законодавством;

після отримання заяви, повідомлення, складання протоколу усної заяви або рапорту про факт жорстокого поводження з дитиною (загрозу його вчинення) працівник поліції за наявності ознак кримінального правопорушення доповідає про це начальникові слідчого підрозділу для внесення слідчими відповідних відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань та інформує начальника поліції;

за результатами розгляду звернення, повідомлення про факт жорстокого поводження з дитиною (загрозу щодо його вчинення) працівники уповноваженого підрозділу поліції зобов'язані поінформувати батьків дитини або осіб, які їх замінюють (якщо не вони є винуватцями жорстокого поводження з дитиною або загрози його вчинення), службу у справах дітей та у разі потреби органи прокуратури та суд.

ВИСНОВКИ З ДРУГОГО ПИТАННЯ:

Проблема протидії жорстокому поводженню з дітьми в Україні вимагає від підрозділів Національної поліції:

– знання законодавства щодо відповідальності працівників за жорстоке повдження з дітьми та вміння його застосовувати;

– володіння інформацією про ці явища і вміння їх розпізнавати;

– створення організаційних, методичних умов для запобігання цьому явищу;

– уміння співпрацювати з іншими суб’єктами системи захисту дітей від жорстокого поводження;

– демонстрації власної ї культури, яка показує зразки ненасильницької, гуманної поведінки щодо дітей

3. ДІЇ ІНСПЕКТОРА ПОЛІЦІЇ ПО ПРИБУТТІ НА СІМЕЙНО – ПОБУТОВИЙ КОНФЛІКТ.

3.1. Перед виїздом на місце виклику необхідно:

– уточнити у заявника дані про: характер насильства, учасників сімейного конфлікту, їх стан, необхідність надання медичної допомоги тощо;

– перевірити по картотеці на предмет перебування осіб, що мешкають за вказаною адресою, на профілактичних обліках (психічно хворий, наркоман, раніше судимий, особа, якій винесено офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства у сім'ї) та з'ясувати наявність у них зареєстрованої вогнепальної зброї;

– виїжджати (виходити) на сімейний конфлікт в кількості не менше двох працівників поліції;

– з'ясувати можливість використання допомоги з боку представників громадського активу, які проживають у будинку, де відбувається насильство;

– мати при собі табельну зброю та спеціальні засоби (ПР, БР, «Черемуха», засоби індивідуального захисту) та привести їх у стан, зручний для використання;

– попередньо розподілити ролі з урахуванням потреби у взаємостраховці та кількості учасників конфлікту.

3.2. У процесі огляду квартири у першу чергу слід звертати увагу на:

- наявність місць можливого укриття особи, яка вчинила насильство у сім’ї, або інших осіб для раптового нападу на працівника поліції;

- наявність місць для переховування зброї та інших предметів, якими може бути завдано шкоду життю або здоров’ю працівника поліції, правопорушнику, оточуючим або доказів насильства у сім’ї;

- додаткові виходи із приміщення, відкриті вікна (на невисоких поверхах), через які правопорушник може зникнути або позбавитися речових доказів;

- сліди перебування собак, яких правопорушник може використати для нападу;

- місця (приміщення), які можуть бути використані для ізоляції учасників сімейного конфлікту або укриття працівників поліції від нападу правопорушника із використанням зброї.

3.3. З метою визначення предметів побуту, за допомогою яких можливе нанесення тілесних ушкоджень працівникові поліції або оточуючим слід визначити наявність:

- у квартирі зареєстрованої зброї або спортивних знарядь (наприклад, арбалетів, іншої метальної зброї) та запропонувати правопорушникові їх добровільно видати;
- у полі зору правопорушника предметів побуту, які об'єктивно можуть використовуватися для нанесення тілесних ушкоджень (ножі, виделки, сокири, молотки, коси, вила, лопати тощо);
- предметів обстановки, які можуть бути пристосовані для опору працівникові поліції: скляні пляшки, табурети, стільці та інші, що знаходяться у приміщенні;
- прихованих зброї та предметів в одязі правопорушника, інтер'єрі, у інших осіб.

Для обмеження доступу до таких предметів доцільно:

- збільшити відстань між правопорушником і цими предметами або ізолювати його в іншому приміщенні;
- перевести правопорушника у таке місце, яке забезпечить наявність між ним та предметами працівника поліції, меблів, інших перешкод, або так, щоб він знаходився до них спиною;
- прибрати такі предмети особисто або за допомогою потерпілої сторони.

3.4 Правила поведінки працівника поліції на місці сімейного насильства :

3.4.1. Встановлює психологічний контакт з його учасниками:

- враховує стан кожного з них;
- обирає сприятливу ситуацію і надає можливість усім зацікавленим сторонам спокійно висловитись про причини виникнення конфлікту, не перебиваючи їх;
- проводить бесіду без упередженого ставлення, критично ставлячись до отриманої інформації, уникаючи провокування таких психологічних станів, як ревнощі, помста, заздрість, приниження, користь тощо;
- не використовує сам прийоми провокаційного характеру (наприклад, розголошення чи повідомлення окремій особі про інтимні стосунки конфліктуючих сторін).
- виступає як сторонній, не підтримуючи жодного із учасників конфлікту, але наголошуючи на своєму офіційному статусі особи, яка зобов'язана з'ясувати ситуацію і має відповідні повноваження припинити насильство у сім'ї.

3.4.2 Під час спілкування з правопорушником працівник поліції повинен:

- застосовувати заходи адміністративного примусу відповідно до правових норм та коли існує реальна загроза його життю та здоров'ю;

- підвищувати голос під час розмови лише для переконання правопорушника у слушності дій працівника поліції;

- розмовляти спокійно, демонструючи врівноваженість, звертатися до кривдника виключно на «Ви»;

- довести до відома кривдника, що існує Закон, представником якого у даному випадку є поліцейський, і зміст тих заходів, які до нього можуть бути застосовані;

- протидіяти спробам правопорушника зменшити відповідальність за створену ситуацію та уникнути покарання; провокувати працівників поліції на застосування до нього сили, внаслідок чого спричиняються (або він сам спричиняє собі) пошкодження.

3.4.3. Під час спілкування з жертвою насильства працівник поліції повинен:

- мати при собі листівки з кваліфікованим роз'ясненням щодо прав жертви, інформацію щодо можливості отримання нею допомоги, а також місцезнаходження осередків організацій, до яких можна звернутися за допомогою та підтримкою, що необхідно залишити жертві сімейного насильства для вивчення у більш спокійній обстановці.

- співбесіду з жертвою насильства проводити наодинці, завірити її у конфіденційності бесіди;.

- дати знати жертві насильства, що Ви бажаєте її вислухати та маєте досвід у вирішенні подібних проблем;

- задавати прості, прямі запитання, що не містять критичних або суб'єктивних суджень і так, щоб на них можна було б дати декілька відповідей;

- не заперечувати факту насильства та не зменшувати його серйозності;

- звертати увагу на всі сигнали, що можуть свідчити про застосування насильства, наприклад, сліди побиття, ознаки переляку, жаху, тремтіння рук або навіть всього тіла, емоційна неврівноваженість, роздратування, плач, апатія;

- надати жертві моральну підтримку, застосовуючи, наприклад, такі фрази: «Насильство в сім'ї – це також злочин», «Ви не самотні, допомога – поруч», «Ви перебуваєте під захистом Закону. Ви заслуговуєте на краще поводження», «Ви можете контролювати тільки власні дії», «Усі мають право на вільне від насильства життя», «Я розумію, що Ви говорите правду».

3.4.4 ***Для забезпечення взаємодопомоги між працівниками поліції:***

- до прибуття на місце події розподілити ролі, визначившись із основними завданнями кожного працівника поліції на місці події;

- на місці події контролювати поведінку учасників конфлікту, зосереджуючись на можливих загрозах;

- попередньо відпрацьовувати спільні дії при застосуванні фізичної сили, спеціальних засобів та зброї;

- не перебувати поза візуальним (вербальним) контактом один одного;

- мати систему власних умовних знаків (жестів, слів тощо), за допомогою яких можна передавати необхідну інформацію, приховану від інших оточуючих.

ВИСНОВКИ З ТРЕТЬОГО ПИТАННЯ:

Для припинення інспекторами поліції насильства у сім`ї рекомендувалося наступне: встановивши вербальний контакт із членам родини – учасниками побутового конфлікту, працівник поліції має насамперед визначити ініціатора конфлікту, ступінь небезпеки цього конфлікту для оточуючих і ступінь впливу своєї присутності на учасників конфлікту. Під час співбесіди працівник поліції має поводитися, впевнено, намагатися не підвищувати голосу, уважно вислуховувати конфліктуючі сторони. Недоцільно висувати конфліктуючим звинувачення, робити зауваження у різкій формі, намагатися швидко змінити ставлення до конфлікту та одне до одного учасників події. Доцільно спрямовувати співбесіди у майбутнє, показувати позитивну перспективу життя, розширювати світосприйняття та варіанти прийомів запобігання конфліктів.

Якщо при припиненні насильства у сім'ї інспектор поліції має вступати у переговори з особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного сп'яніння чи у стані порушення психіки він повинен пам'ятати, що поведінка таких людей непередбачувана, вони мало піддаються переконанню або навіюванню, не здатні приймати адекватні рішення, мають підвищену готовність до агресії. Першою умовою при веденні таких переговорів є звернення на себе та фіксація уваги правопорушника. Для цього можуть бути використані різні прийоми психологічного впливу – як логічні, імперативні, так і сугестивні.

4. ДІЇ ІНСПЕКТОРА ПОЛІЦІЇ ПО ІНДЕНТИФІКАЦІЇ ЖЕРТВИ НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї АБО НАСИЛЬНИКА.

Дії правоохоронців у таких випадках:

На нашу думку, справа тут не в тому, щоб визначити винного, а в тому, щоб адекватно зрозуміти феномен подружнього насильства.

Питання, хто ж насправді є жертвою жорстокості між чоловіком і дружиною стало дискусійним після публікації у 1988 році статті С. Штейнмец "Синдром побитого чоловіка". Цю статтю критикували за спробу довести, що жорстокість жінок відносно своїх чоловіків є досить поширеним і серйозним явищем і заслуговує на те, щоб отримати новий термін "побиття чоловіка".

У дискусії не приділяється багато уваги тому, чи бувають жінки часом жорстокі з чоловіками. Однак, якщо за мету ставити розуміння механізмів шлюбної агресії, а не пошук винного і визначення провини, то такі дані не спід відкидати або занижувати. Для фахівців більш продуктивним є комплексний аналіз сімейних стосунків, динаміки стосунків у сім'ї, причин вибору ролі кривдника і жертви.

Подальші дослідження показали, що у сім'ї, як правило, не має сталим позицій жертви чи кривдника. Навіть представниця феміністського підходу до проблеми подружнього насильства Л. Вокер відзначає: "Можливо, коли ми

більше взнаємо про тих, хто б'є, нам їх потрібно буде розглядати як жертв. Зазвичай ті, кого я знала, вчиняли свої злочини під тягарем тяжких душевних мук".

Звісно, що насильство з боку жінок не таке поширене явище, воно застосовується, як правило, з метою самозахисту. На нашу думку, треба мати на увазі, що чоловік може переживати образу. Дослідження сімейних стосунків показують, що жінка може мати досить велику владу над чоловіком та маніпулювати ним, підтримуючи залежність від себе. Дж. Лайон відзначає: "Необхідно клінічно дослідити шлюби, щоб встановити, що
деякі дружини, можливо, мають могутню владу над своїми чоловіками і маніпулюють ними, експлуатують їх, відмовляють їм у статевих контактах протягом тривалого часу і поводяться так, щоб утримувати чоловіків залежними від себе. Жінки, як правило, фізично більш слабкі; і "битва" між чоловіками та жінками в прямому розуміння цього слова набуває дещо інших форм, оскільки чоловіки можуть бити своїх дружин і фізично і емоційно, а жінки - лише емоційно". Жінка фізично слабша, але її навички словесного
спілкування, зазвичай, більш досконалі, що дає їй певні переваги над чоловіком. Дж. Дешнер зазначає: "Більшість чоловіків-насильників видаються менш "підготовленими" до словесної війни, ніж їхні дружини, тому вони зазнають поразок в численних словесних конфронтаціях. Окрім того, вони стають жертвами почуття самотності, оскільки їх партнерши - жертви можуть відштовхувати їх емоційно. Насильники особливо вразливі щодо найбільш хворобливого і найболючішого з людських почуттів -ревнощів".

Позиція жертви та образника не така вже ясна у подружній взаємодії. Вірджінія Сатір описала не дві, а три ролі у класичній подружній грі: "жертва переслідувач - спаситель". Причому, "граючи" у цю гру, члени сім'ї можуть змінювати свої позиції.

Навіть при здійсненні фізичного насильства чоловік може почувати себе як жертва неконтрольованих емоцій. Позиція переслідувача в даній ситуації може комбінуватись з позицією жертви сімейної образи, що не в змозі відстояти себе через невміння висловитися. Мета такого фокусу уваги не в тому, щоб перекласти відповідальність за жорстокість на жінку чи зменшити відповідальність кривдника за скоєне, а в тому, щоб правильно зрозуміти механізми, об'єктивно оцінити їх і визначити стратегію допомоги.
Обережне дослідження історії подружньої пари, в якій присутнє насильство, може висвітити той факт, що обидві сторони були причетними до накопичення злості, ставали більш словесно агресивними, в той час, коли одна зі сторін виявляла все більшу схильність ще й до фізичного насильства. Такий підхід показує кожного партнера як у ролі жертви, так І в ролі насильника. Мета такого підходу полягає не в тому, щоб зменшити відповідальність кожного з партнерів за скоєний вчинок, а в тому, щоб у результаті - отримати співпрацю обох сторін, що скоріше призведе до зникнення насильства.

У зазначених випадках обох членів подружжя (а можливо і всіх членів сім'ї) потрібно скеровувати до закладів, де проводяться сімейні консультації.

ВИСНОВКИ З ЧЕТВЕРТОГО ПИТАННЯ:

Питання, хто ж насправді є жертвою жорстокості між чоловіком і дружиною стало дискусійним. У дискусії не приділяється багато уваги тому, чи бувають жінки часом жорстокі з чоловіками. Однак, якщо за мету ставити розуміння механізмів шлюбної агресії, а не пошук винного і визначення провини, то такі дані не спід відкидати або занижувати. Для фахівців більш продуктивним є комплексний аналіз сімейних стосунків, динаміки стосунків у сім'ї, причин вибору ролі кривдника і жертви.

5. ПОВЕДІНКА ІНСПЕКТОРА ПОЛІЦІЇ У ВИПАДКУ, ЯКЩО ВИНУВАТЕЦЬ НАСИЛЬСТВА ПРЕБУВАЄ У НЕТВЕРЕЗОМУ СТАНІ.

Інспектору поліції слід усвідомлювати: застосування певних дій по відношенню до винуватця насильства необхідно не тому, що той перебуває у нетверезому стані (будь-хто може бути у нетверезому стані в себе вдома), а тому, що в нетверезому стані він поводиться агресивно щодо інших членів сім'ї, створюючи тимсамим небезпеку для їхнього життя, здоров'я або майна.

Інспктор поліції який здійснює втручання щодо осіб у нетверезому стані,повинен:

- діяти рішуче і впевнено.
- не реагувати на зачіпки, образи, лайку, погрози, спроби шантажу, підкупу.
- дотримуватися правил безпеки, пам'ятаючи, що особи у нетверезому стані не контролюють своєї поведінки.
- не забувати про принцип обмеження довіри до затриманого, беручи до уваги непередбачуваність поведінки осіб у нетверезому стані, навіть спокійних на вигляд.
- застосовувати короткі, чіткі розпорядження.
- поводитися стримано навіть тоді, коли чує образливі слова на свою адресу з

боку затриманого або інших учасників конфлікту чи свідків.

- постійно пам'ятати, що особа у нетверезому стані не володіє своєю поведінкою, а інші люди, в свою чергу, можуть не усвідомлювати загрози.
- пам'ятати, що нетверезий стан кривдника не зменшує його провини, а навпаки, збільшує її.

Інспектор поліції, який здійснює втручання щодо осіб в нетверезому стані, не повинен:

- дозволяти провокувати себе, втягувати в дискусію;
- самому провокувати та посилювати агресію винуватця;
- словами або діями ображати, висміювати особу в нетверезому стані;
- пропонувати йому піти спати, вийти прогулятися, брати обіцянку, що той не буде більше так поводитися. П'яний винуватець охоче погоджується на таку пропозицію, а коли представники правоохоронних органів підуть, він розпочне розправу. Те, що жертва вдруге не викликає правоохоронців, свідчить не про те, що вона перебуває у безпеці, а тільки про те, що вона перестала вірити у дієвість їхньої допомоги. Відмова від втручання стає сигналом для

винуватця. Він вважає, що його дії можна виправдати, а поліцейських легко позбутися, скориставшись брехнею.

Якщо винуватець, незважаючи на усі пересторогі, не змінить своєї поведінки, необхідно негайно застосувати усі санкції, про які його було попереджено раніше. Інакше почуття безкарності у кривдника посилюється, і домашнє насильство може зростати.

Поведінку винуватця домашнього насильства, який перебуває на свободі і має змогу контактувати з жертвами, потрібно систематично контролювати, він постійно має перебувати у полі зору правоохоронних органів.

Організація необхідної медичної допомоги жертвам насильства у сім'ї

Медична допомога жертвам насильства розподіляється на первинну та спеціалізовану. Первинна медична допомога надається жертві насильства, якщо вона у процесі скоєння щодо неї насильницьких дій отримала будь-які пошкодження та травми.

Дії інспектора поліції у таких випадках нічим не відрізняються від дій у випадках отримання потерпілими пошкоджень та травм ненасильницького походження. Щодо спеціалізованої допомоги жертв насильства в сім'ї - її організацію та функціонування передбачає Закон України "Про попередження насильства в сім'ї".

Ст. 8 регламентує діяльність кризових центрів, що створюються місцевими державними адміністраціями. Із даної статті Закону випливає, що кризові центри не є медичними установами, а відносяться до соціальної служби, хоча це й не виключає можливості надання медико-психологічної допомоги жертвам насильства в сім'ї. Це зазначено у функціональних обов'язках працівників кризових центрів, котрі здійснюють прийом осіб, які можуть стати або стали жертвами насильства в сім'ї та організовують надання необхідної психологічної, педагогічної, медичної, юридичної допомоги такому контингенту.

Також у названій статті передбачено надання притулку для тимчасового перебування членам родини, які можуть стати або стали жертвами насильства в сім'ї.

У поданій редакції наступної статті (ст. 9) мова йде вже про медичні заклади, а саме - центри медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї, які створюються відповідно до наказу МОЗ України від 23.01.2004 р. № 38, починаючи з жовтня 2004 року.

П. 1 даної статті говорить, що центри медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї створюються відповідно до законодавства, їх створення регламентується саме як закладів охорони здоров'я, таким чином, це лікувально-профілактичні заклади в структурі Міністерства охорони здоров'я України.

У п. 2 зазначено, що до цих центрів поміщаються жертви насильства в сім'ї (за їхньої згоди або на їх прохання). Відповідно до Закону, направляти до центрів осіб, які зазнали насильства в сім'ї, можуть як представники спеціально уповноваженого органу виконавчої влади, так і служб дільничних офіцерів поліції та ювенальної превенції (ст.ст. 5, 6), а також працівники кризових

центрів у межах організації надання медичної допомоги (ст. 8), не заперечується також можливість самостійного звернення жертви за медичною допомогою. Оскільки більшість звернень передбачається з ініціативи немедичних працівників, цілком логічним є вирішення питання щодо госпіталізації жертв насильства та призначення їм лікувальних і реабілітаційних заходів на підставі рішення медичної комісії центру, що й передбачається п.п. 2, 3 ст. 9. Зазначається, що щодо неповнолітніх членів сім'ї необхідна згода одного з батьків, усиновителів, опікунів чи піклувальників або органу опіки і піклування. Пацієнти перебувають у центрах медико-соціальної реабілітації упродовж терміну, необхідного для лікування та психосоціальної реабілітації. За бажанням вони можуть пройти курс лікування та реабілітації амбулаторно.

У п. 4 наведено функціональні обов'язки працівників центрів медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї. Вони мають надавати жертвам насильства в сім'ї первинну медико-санітарну і психологічну допомогу, окремі види психіатричної допомоги на підставах та в порядку, передбачених Законом України "Про психіатричну допомогу", іншими законами; за необхідності направляють жертв насильства в сім'ї для відповідного подальшого лікування;

організовують надання їм юридичних консультацій;

повідомляють про вчинення насильства в сім'ї службу дільничних офіцерів поліції або ювенальної превенції;

надають інформацію з питань попередження насильства в сім'ї на запит уповноважених органів.

ВИСНОВКИ З ПЯТОГО ПИТАННЯ:

Інспектор поліції повинен усвідомлювати: застосування певних дій по відношенню до винуватця насильства необхідно не тому, що той перебуває у нетверезому стані (будь-хто може бути у нетверезому стані в себе вдома), а тому, що в нетверезому стані він поводиться агресивно щодо інших членів сім'ї, створюючи тимсамим небезпеку для їхнього життя, здоров'я або майна.

Медична допомога жертвам насильства розподіляється на первинну та спеціалізовану. Первинна медична допомога надається жертві насильства, якщо вона у процесі скоєння щодо неї насильницьких дій отримала будь-які пошкодження та травми.

Дії інспектора поліціїу таких випадках нічим не відрізняються від дій у випадках отримання потерпілими пошкоджень та травм ненасильницького походження. Щодо спеціалізованої допомоги жертв насильства в сім'ї - її організацію та функціонування передбачає Закон України "Про попередження насильства в сім'ї".

6. АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ЗА ПОРУШЕННЯ ПОВ’ЯЗАНІ З НАСИЛЬСТВОМ В СІМ’Ї.

Вчинення насильства у сім’ї – це діяння за яке передбачена адміністративна відповідальність. Слід підкреслити, що адміністративна відповідальність за вчинення насильства в сім’ї настає тоді, коли в діях особи відсутні ознаки злочину.

Головною підставою застосування заходів адміністративної відповідальності є факт вчинення правопорушення, передбаченого ст. 173-2 КУАП «Вчинення насильства в сім'ї, невиконання захисного припису або непроходження корекційної програми».

Крім цього, особи, на ґрунті побутової сварки чи з інших причин допустили порушення тиші в гуртожитках, жилих будинках та вчинили інші порушення громадського порядку можуть бути притягнуті до відповідальності за ст. ст. 173,180, 182, 184 КУАП.

Ч.1 цієї статті має такий зміст - Вчинення насильства в сім'ї, тобто умисне вчинення будь-яких дій фізичного, психологічного чи економічного характеру (застосування фізичного насильства, що не завдало фізичного болю і не спричинило тілесних ушкоджень, погрози, образи чи переслідування, позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які потерпілий має передбачене законом право, тощо), внаслідок чого могла бути чи була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого, а так само невиконання захисного припису особою, стосовно якої він винесений, непроходження корекційної програми особою, яка вчинила насильство в сім'ї, -

тягнуть за собою накладення штрафу від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням двадцяти відсотків заробітку, а в разі якщо за обставинами справи, з урахуванням особи порушника, застосування цих заходів буде визнано недостатнім, - адміністративний арешт на строк до п'яти діб.

Частина друга – передбачає відповідальність за повторне вчинення таких самих дій, передбачених ч.1 ст. 173-2 КУАП. Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, -

тягнуть за собою накладення штрафу від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти відсотків заробітку, а в разі якщо за обставинами справи, з урахуванням особи порушника, застосування цих заходів буде визнано недостатнім, - адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

За вчинення насильства в сім'ї, невиконання захисного припису або непроходження корекційної програми статтею 173-2 КУАП передбачено такі стягнення:

Вчинення насильства в сім'ї, тобто умисне вчинення будь-яких дій фізичного, психологічного чи економічного характеру (застосування фізичного насильства, що не завдало фізичного болю і не спричинило тілесних

ушкоджень, погрози, образи чи переслідування, позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які потерпілий має передбачене законом право, тощо), внаслідок чого могла бути чи була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого, а так само невиконання захисного припису особою, стосовно якої він винесений, непроходження корекційної програми особою, яка вчинила насильство в сім'ї, - тягнуть за собою накладення штрафу від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від тридцяти до сорока годин, або виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням двадцяти відсотків заробітку, або адміністративний арешт на строк до п'яти діб.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, - тягнуть за собою накладення штрафу від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин, або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

Родовим об’єктом складу даного правопорушення публічний порядок, під яких розуміють діяльність комплексу усталених основних суспільних інститутів, до числа яких належить сім’я.

Безпосереднім об’єктом є фізичне, психологічне здоров‘я та економічне благополуччя членів сім‘ї.

Об’єктивна сторона адміністративного правопорушення – це зовнішній прояв суспільно небезпечного посягання на об’єкт, що перебуває під охороною адміністративно-правових санкцій.

Протиправне діяння може бути простим або складним. Просте являє одну дію або бездіяльність, єдиний короткочасний акт протиправної поведінки. До складних діянь, тобто таких, що складаються з декількох самостійних дій можна віднести склад правопорушення, передбаченого ст.173-2 КУАП.

Об’єктивна сторона цього правопорушення характеризується вчиненням таких самостійних дій:

1) насильства в сім'ї, тобто умисного вчинення будь-яких дій фізичного характеру, тобто застосування фізичного насильства, що не завдало фізичного болю і не спричинило тілесних ушкоджень, внаслідок чого могла бути чи була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого;

2) умисного вчинення дій психологічного характеру, тобто погроз, образ чи переслідування, внаслідок чого могла бути чи була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого;

3) умисного вчинення дій економічного характеру, тобто позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які потерпілий має передбачене законом право, внаслідок чого могла бути чи була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого

4) невиконання захисного припису особою, стосовно якої він винесений; не проходження корекційної програми особою, яка вчинила насильство в сім'ї.

Кваліфікуючою ознакою Ч.2 ст.173-2 КУАП є вчинення тих самих дій протягом року повторно.

Завдання шкоди фізичному чи психологічному здоров'ю потерпілого є необов'язковими для кваліфікації. При невиконанні захисного припису склад правопорушення також буде формальний, тобто правопорушення вважається закінченим з моменту вчинення забороненої захисним приписом певної дії (дій), незалежно від того, чи настали від них будь-які негативні наслідки. Крім того, що стосується об'єктивної сторони вчинення насильства в сім'ї, то вона може включати в себе вчинення будь-яких дій/бездіяльності фізичного, психологічного чи економічного характеру.

Суб'єктом адміністративної відповідальності за насильство в сім'ї є фізична осудна особа, що на момент скоєння правопорушення досягла 16-річного віку та є членом цієї сім'ї.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про попередження насильства у сім'ї» ***члени сім'ї*** це особи, які перебувають у шлюбі; проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою; їхні діти; особи, які перебувають під опікою чи піклуванням; є родичами прямої або непрямої лінії споріднення за умови спільного проживання;

Що стосується невиконання захисного припису, то в даному випадку до суб'єкта відносяться особи, стосовно яких винесено захисний припис, тобто особливістю суб'єкта даного протиправного діяння є минула протиправна поведінка. Наявність такої ознаки суб'єкта, як попереднє притягнення до адміністративної відповідальності, виступає як обставина, що обтяжує відповідальність.

Суб'єктивна сторона. З суб'єктивної сторони склад правопорушення, відповідальність за яке передбачена ст. 173^2 КУпАП, характеризується умисною формою вини. Тобто, особа, що вчинила насильство в сім'ї, усвідомлювала протиправний характер свого діяння, передбачала, що внаслідок своїх дій могла бути чи була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого, і бажала їх або свідомо допускала настання цих наслідків. Вчинення насильства у сім'ї у стані алкогольного/наркотичного сп'яніння не виключає можливості усвідомлювати і передбачати шкідливі наслідки.

Характеристика стадій провадження у справах, про вчинення насильства у сім'ї.

1. Порушення справи

Порушення справи про вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 173-2 КУАП відбувається шляхом складання протоколу, відповідно до вимог ст. 256 КУАП.

Відповідно до ст. 260 КУАП у випадках, прямо передбачених законами України, з метою припинення адміністративних правопорушень, коли

вичерпано інші заходи впливу, встановлення особи, складення протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості складення його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення допускаються застосування до правопорушників заходів забезпечення провадження у справі про адміністративне правопорушення: адміністративне затримання особи, особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів.

Відповідно до ч.1 ст. 262 КУАП до особи, яка вчинила насильство у сім'ї може бути застосовано адміністративне затримання. Адміністративне затримання інспектором поліції особи, яка вчинила насильство в сім'ї відбувається, у випадку, коли існують достатні підстави вважати, що профілактична бесіда не змінить поведінку особи, і можливе продовження конфлікту після залишення інспектором поліції приміщення членів сім'ї, в якій відбулося насильство.

За загальним правилом, передбаченис ст. 263 КУАП Адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, може тривати не більш як три години.

Відповідно до ст. 255 КУАП протоколи про такі правопорушення складають уповноважені на те посадові особи Національної поліції.

2. Розгляд справи та винесення постанови по справі.

Справи про правопорушення, передбачені цією статтею, згідно ст. 221 КУпАП, розглядаються районними (міськими) судами. Якщо суддя встановить наявність в діях особи ознак правопорушення, відповідальність за яке передбачена ст. 173^2 КУпАП, то на правопорушника накладається адміністративне стягнення в межах санкції даної статті. Відповідно до вимог ст. 277 КУАП справи про адміністративне правопорушення, передбаченого ст. 173-2 КУАП розглядаються судами протягом доби.

3.Оскарження постанови по справі.

Постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути оскаржено особою, щодо якої її винесено, а також потерпілим. Відповідно до вимог ст. ст. 287, 288, 289 КУАП. Скаргу на постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути подано протягом десяти днів з дня винесення постанови. В разі пропуску зазначеного строку з поважних причин цей строк за заявою особи, щодо якої винесено постанову, може бути поновлено органом (посадовою особою), правомочним розглядати скаргу

4. Виконання постанови по справі.

Слід зазначити, що застосування адміністративного арешту дає можливість жертві насильства в сім'ї певний час перепочити від агресії з боку кривдника, поки він відбуває адміністративний арешт. Але, коли

правопорушник повертається додому, він стає ще більш агресивним, звинувачуючи жертву насильства в сім'ї в тому, що йому довелося відбувати адміністративний арешт. Наступного разу, коли в сім'ї відбудеться насильство, жертва, скоріш за все, не стане заявляти до правоохоронних органів про скоєне правопорушення, адже в такому випадку вона постраждає знову. Таким чином, застосування заходів адміністративного примусу, передбачених санкцією ст. 173^2 КУпАП, на наш погляд, не сприяє поліпшенню ситуації в родині та вирішенню проблеми насильства в сім'ї.

ВИСНОВКИ З ШОСТОГО ПИТАННЯ:

Таким чином, стаття 173-2 КУАП передбачає адміністративну відповідальність за вчинене насильство у сім'ї. Інспектор поліції є суб'єктом, що здійснює провадження у цих справах.

Вирішення проблеми насильства в сім'ї шляхом застосування заходів адміністративної відповідальності неможливо без належного функціонування спеціалізованих центрів для роботи з правопорушниками. Адже своєчасне надання насильнику психологічної допомоги також спроможне позитивно вирішити проблему насильства в сім'ї.

ВИСНОВКИ ПО ТЕМИ:

Заяви і повідомлення про насильство у сім`ї незалежно від повноти отриманих зведень і форми подання, а також особистості заявника, приймаються цілодобово оперативним черговим того підрозділу поліції, до якого звернулася особа чи надійшло повідомлення.

Порядок розгляду здійснюється відповідно до Наказу МВС України від 06 листопада 2015 р. № 1377 та Постанови Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 р. № 616

У випадку насильства у сім'ї від професійності дій першої неупередженої, наділеної державними повноваженнями особи, якою є працівник поліції, багато в чому залежить можливість конструктивного вирішення конфлікту, психологічне здоров'я родини, її здатність до повноцінного функціонування. Серед повноважень працівників поліції, визначених ч. 6 Закону України "Про попередження насильства у сім'ї", є такі: виявлення причин та умов, що сприяють актуалізації насильства у сім'ї й вжиття заходів щодо їх усунення; профілактичний облік осіб, схильних до вчинення насильства у сім'ї, та проведення з ними виховної та попереджувальної роботи; відвідування сімей, члени якої перебувають на профілактичному обліку, за місцем їх проживання та проведення з ними профілактичної роботи; вжиття відповідних заходів щодо припинення насильства у сім'ї, а також дій членів сім'ї, спрямованих на втілення реальної загрози вчинення насильства у сім'ї; повідомлення членів сім'ї, в якій виникає реальна загроза вчинення насильства або вже було вчинене насильство, про права, заходи і послуги, якими вони можуть скористатися; направлення жертв насильства в сім'ї до спеціалізованих установ для жертв насильства у сім'ї.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДАНОЇ ТЕМИ:

При підготовці даної теми необхідно використовувати рекомендовану літературу та законодавство. Слід звернути увагу на діяльність поліції щодо втручання у факти вчинення насильства в сім'ї та корекція поведінки осіб яка його вчиняє.

При розгляді питань попередження насильства в сім`ї доречно користуватися офіційними Інтернет сторінками МВС України, його структурних підрозділів. Знання про основні положення теми, викладені у лекції доцільно розширити в ході самостійної підготовки до практичного заняття, керуючись робочою навчальною програмою дисципліни. Окрему увагу слід приділити ключовим словам і поняттям та опрацюванню нормативних актів МВС до теми. Вивчення даної теми безпосередньо пов'язане із наступною « Особливості притягнення до відповідальності осіб які вчинили насильство у сім'ї», адже непоодинокими є випадки надходження інформації про вчинення такого